

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

**Вінницького державного
педагогічного університету**

імені Михайла Коцюбинського

Наталія ЛАЗАРЕНКО

07 2022 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Швець Олени Анатоліївни

**на тему: «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у
дизайнерських школах Німеччини»,**

**поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти**

Витяг з протоколу № 13 фахового семінару кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського від 29 червня 2022 року.

Присутні члени фахового семінару кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (ВДПУ):

доктор пед. наук, проф. О. В. Акімова – завідувач кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (голова фахового семінару);

дійсний член НАПН України, доктор пед. наук, проф. Р. С. Гуревич – директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології, підготовки фахівців вищої кваліфікації ВДПУ (заступник голови);

кандидат пед. наук, доцент Н. Р. Опушко – доцент кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами (секретар фахового семінару);

доктор пед. наук, проф. В. М. Галузяк – професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами; доктор пед. наук, проф. І. Г. Герасимова – професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами; доктор пед. наук, проф. Є. В. Громов – професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами; доктор пед. наук, проф. В. В. Каплінський – професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами; доктор пед. наук, проф. О. В. Столяренко – професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами; професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами; доктор

пед. наук, проф. В. А. Фрицюк – професор кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами.

Інші присутні на засіданні фахового семінару кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (ВДПУ):

доктор пед. наук, проф. В. М. Бойчук – професор кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті;

доктор пед. наук, проф. Т. П. Зузяк – декан факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій.

Порядок денний: обговорення основних наукових результатів дисертації *Швець Олени Анатоліївни* на тему: «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини», поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Тему затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 16 від 22.03.2017 р.) і узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1063 від 21.06.2017 р.).

Дисертацію виконано на кафедрі педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Науковий керівник – доктор пед. наук, проф. А. М. Коломієць, проректор з наукової роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Слухали: доповідь здобувача О. А. Швець про основні положення дисертації (*стисло навести основні результати дослідження*).

Слово надається дисертанту Швець О.А.

Швець О. А.: Дозвольте представити Вашій увазі результати дисертаційного дослідження на тему «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини».

Обрання Україною стратегії євроінтеграції спонукає до необхідності модернізації національної системи забезпечення якості вищої освіти відповідно до загальноєвропейських вимог. Основна функція сучасної вищої освіти – забезпечення сталого розвитку всіх держав світу в соціальному, культурному, економічному та політичному напрямках. У сучасних умовах саме дизайн стає дієвим способом втручання в усі процеси, що відбуваються в різних сферах суспільного життя, оскільки він є невід’ємною частиною матеріального та віртуального світу. Тому необхідною є побудова в Україні системи дизайн-освіти, яка створить об’єктивні умови для випереджувальної підготовки дизайнерів, здатних до системних перетворювальних процесів у всіх сферах життєдіяльності на благо людини у напрямі підвищення її комфортного життя, духовного й морального вдосконалення, сталого розвитку всього суспільства.

Лідером у сфері дизайну світовою спільнотою визнано Німеччину. Європейська вища освіта в сфері мистецтва і дизайну багато в чому родом саме звідти. У країні існують свої дизайнерські традиції, сформована підприємницька культура, діє система сприяння розвитку дизайну та дизайн-освіти. Сьогодні

університети мистецтва і дизайну в Німеччині як і раніше створюють тренди, а їх випускники затребувані в усьому світі. Тому досвід Німеччини може бути корисним для розробки стратегій реструктуризації дизайн-освіти України, яка стала на шлях європеїзації і системної трансформації вищої освіти.

Хоча увагу багатьох українських вчених привертають окремі аспекти професійної підготовки дизайнерів у Німеччині, поза дослідницькою увагою досі залишається цілісне бачення реального стану, процесу вдосконалення та модернізації, сучасних тенденцій розвитку дизайн-освіти з початку ХХІ століття. Також відсутній і аналіз концептуальних основ сучасного дизайну, цілей і завдань випереджувальної професійної підготовки дизайнерів, що не дозволяє системно й цілісно визначити основні тенденції розвитку дизайн-освіти на сучасному етапі.

Вважаємо, що українську дизайн-освіту доцільно розбудовувати в єдиній системі підготовки фахівців дизайнерського профілю з урахуванням кращих зразків зарубіжного, насамперед німецького, досвіду.

Результати вивчення різноманітних джерел та аналіз практичного досвіду підготовки майбутніх дизайнерів у ЗВО України, свідчать про наявність в означеній галузі низки **суперечностей**, а саме:

- необхідність врахування європейських тенденцій у визначенні шляхів удосконалення професійної підготовки дизайнерів в Україні VS недостатність знань про основні тенденції розвитку європейської дизайн-освіти, зокрема в Німеччині, як в одній із провідних країн у сфері дизайну;

- потреба наукового обґрунтування етапів розвитку дизайну та дизайн-освіти Німеччини, спрямованого на виявлення етапів, закономірностей, нових соціальних функцій дизайну VS недостатня вивченість інновацій у теорії та практиці сучасного німецького дизайну;

- важливість визначення сучасних цілей і завдань випереджувальної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині та інших країнах VS недостатність теоретичних досліджень у цьому напрямі;

- потреба запозичення кращих зразків німецького досвіду у практику української дизайн-освіти VS відсутність відповідного методичного забезпечення та його системного теоретичного обґрунтування.

Проблема дослідження полягає в необхідності аналізу методології, виявлення сутнісних характеристик і основних тенденцій розвитку дизайн-освіти в Німеччині, з метою використання позитивного досвіду в процесі модернізації української системи підготовки дизайнерів на основі поєднання європейських тенденцій і національних особливостей.

Мета дослідження полягає у виявленні теоретичних, організаційних й методичних особливостей підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини та можливостей використання прогресивного досвіду цієї країни у теорії та практиці української системи дизайн-освіти.

Об'єкт дослідження – система дизайн-освіти в Німеччині.

Предмет дослідження – теорія і практика підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини.

Відповідно до мети, об'єкту та предмету визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан дослідженості проблеми у педагогічній теорії та практиці.
2. Обґрунтувати вплив нових соціальних функцій дизайну на вимоги до професійної підготовки дизайнерів і до рівня методологічної культури викладачів дизайну.
3. Визначити передумови та основні етапи становлення та розвитку дизайн-освіти в Німеччині та їх змістово-функціональні характеристики.
4. Охарактеризувати методичні засади (зміст, технології та методи) підготовки майбутніх дизайнерів у дизайнерських школах Німеччини.
5. З'ясувати особливості організації дуальної форми підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини.
6. Виявити механізми організації додаткової, неперервної та дистанційної підготовки дизайнерів у Німеччині.
7. Апробувати в практиці українських ЗВО окремі елементи методології організації підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини та визначити їх ефективність.
8. Визначити концептуальні засади вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх дизайнерів України з урахуванням європейських тенденцій та окреслити перспективні напрями застосування прогресивних ідей досвіду Німеччини в умовах реформування вітчизняної системи дизайн-освіти.

Дозвольте перейти безпосередньо до змісту дисертації.

У першому розділі – **«Ретроспективний аналіз розвитку дизайну в світі та дизайн-освіти у Німеччині»** – проаналізовано філософські, історичні та соціо-економічні передумови розвитку дизайну та європейської дизайн-освіти; оцінено вплив перших німецьких шкіл на розвиток світової дизайн-освіти; визначено етапи та особливості розвитку дизайн-освіти в Німеччині.

Сучасна практика дизайну тісно пов'язана зі зміною й трансформацією світу. Форми дизайнерської діяльності також змінилися: зі студії в одному місці, де керують провідні дизайнери, перейшли в розподілений колектив, де команда дизайнерів може бути розкидана по всьому світу. За останні два десятиліття в дизайні з'явилося кілька нових областей, таких як сервіс-дизайн, спекулятивний дизайн, перехідний дизайн і соціальний дизайн. Кардинальна реформа творчої освіти вперше була здійснена в 1920-ті роки в німецькому Баугаузі, що дозволило розпочати викладання основ дизайну як єдності мистецтва й техніки. Університет Баугауз і до нині є взірцем для створення програм і технологій підготовки дизайнерів в усьому світі. Проте вимоги до дизайнера, якому доводиться співпрацювати з представниками багатьох інших професій, постійно зростають. Тому в Німеччині фактично з початком нового тисячоліття взято курс на розбудову міждисциплінарної, відкритої, гнучкої та орієнтованої на майбутнє системи дизайнерської освіти, що забезпечує їм світове лідерство.

У другому розділі – **«Методологічні засади професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині»** – на основі аналізу результатів досліджень німецьких науковців з'ясовано нову методологію та соціальні функції сучасного дизайну і дизайн-освіти; успіхи та переваги, проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині; визначено основні методологічні

підходи в організації сучасної німецької дизайн-освіти; оцінено стан німецьких наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти. Для сучасного етапу розвитку дизайну характерні такі методологічні новації

- зміна специфіки дизайнерської діяльності та зростання ролі міждисциплінарних, комплексних програм у дослідженні складних людино-вимірних систем;
- усвідомлення необхідності глобального всебічного погляду на сферу дизайну (зближення східної і західної культур, раціонального та ірраціонального мислення);
- визнання необхідності розвитку дизайн-мислення у фахівців з різних сфер життєдіяльності;
- впровадження ідей і методів синергетики; вихід на перший план понять невизначеності, вірогідності, нелінійності, актуалізація категорій випадковості та можливості;
- синтез науки, техніки, технологій і мистецтва (STEAM-проекти);
- підсилення антропоцентричного підходу в дизайні;
- підвищення значущості застосування методологічних підходів в організації дизайнерської діяльності та дизайн-освіти.

Як констатують німецькі науковці, в змісті професійної підготовки дизайнера ці методологічні новації не завжди враховані. Оскільки ми живемо в епоху швидких кардинальних змін у всіх сферах людського життя (глобалізація, цифровізація, урбанізація, технічний прогрес, економічні й політичні кризи, тероризм і воєнні конфлікти, кліматичні катаклізми), ці зміни впливають на людей, суспільство, планету в цілому, створюючи певну невизначеність. У таких самих умовах невизначеності розвивається й дизайн-освіта, а тому її методологічні функції в третьому тисячолітті суттєво трансформувались.

Базуючись на аналізі наукових праць німецьких і вітчизняних дослідників і враховуючи, який вплив має дизайн на розвиток сучасного світу, ми визначили такі методологічні функції дизайн-освіти (культуротворча, освітня, розвивальна, діагностична, інноваційно-творча, проєктно-програмна, впроваджувальна, консолідуюча, інтеграційна). Для виконання таких функцій у дизайн-освіті Німеччини запропоновано нову методологію її організації, яку схематично можна представити наступним чином:

Основна ідея полягає в створенні цілісної, здатної до саморозвитку, мобільної дизайн-освіти на основі об'єднання всіх її суб'єктів у єдиний простір, для якого характерна інноваційність, орієнтація на передовий європейський досвід, культурні національні традиції і світові тенденції. Основою в досягненні головної мети дизайнерської освіти є підготовка та виховання нового професіонала, який має «погляд з майбутнього» і здатний до створення майбутнього в сьогоденні.

Основні завдання підготовки дизайнерів у Німеччині:

- 1) підготовка затребуваних і конкурентоздатних фахівців;
- 2) підготовка фахівців до нових умов професійної діяльності;
- 3) формування навичок самостійної роботи, самоосвіти та самовдосконалення;

- 4) формування вміння користуватися інноваційними розробками;
- 5) формування навичок розуміння обов'язків, завдань, значущості дизайнерської діяльності;
- 6) формування навичок командної роботи;
- 7) розвиток аналітичних і дослідницьких здібностей і умінь досягнення мети.

Загалом навчання в німецьких дизайнерських школах переорієнтовують на нову методологію, особливістю якої є визнання того, що розширення бази знань про дизайн за допомогою наукових досліджень є частиною професійної діяльності дизайнера.

У третьому розділі – **«Система професійної підготовки дизайнерів у Німеччині»** – з'ясовано сучасні вимоги до діяльності та професійної підготовки дизайнерів у Європі; проаналізовано особливості навчання в сучасних німецьких школах дизайну; здійснено структурний аналіз навчальних програм професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині; визначено сутнісні ознаки парадигми дизайн-мислення як основи німецької дизайн-освіти.

Сучасне суспільство очікує від дизайнера здатності розв'язувати комплексні проблеми. У своїй діяльності професійний дизайнер поєднує знання з різних областей техніки, інженерного конструювання, технології, економіки, соціології, мистецтва. Маючи уявлення про сучасний рівень науки, він повинен передбачати в проектах розвиток як технологічних можливостей виробництва, так і потреб суспільства. Це зумовлює необхідність володіння теоретичними методами наукового аналізу, емпіричними методами дослідження потреб, методом екстраполяції для виявлення перспективних тенденцій, методами проектного прогнозування для передбачення можливих результатів і наслідків.

Загалом німецька дизайн-освіта побудована так, щоб дизайнери отримали систему академічних, практичних і емпіричних знань, а традиційні підходи в навчанні методів проектування трансформуються в навчання командної роботи, спільного проектування разом з експертами з різних сфер. В університетах прагнуть, щоб молодий дизайнер міг орієнтуватись у будь-якій обстановці. Значна увага відводиться дослідженням людської поведінки та потреб споживачів, що було непритаманним для дизайнерської освіти раніше.

Аналіз особливостей реалізації магістерської програми «Інтегрований дизайн» у Кельнському університеті прикладних наук показує, що програма забезпечує проектно- та студентоцентроване навчання у сприятливому та контекстуалізованому середовищі, спрямованому на впровадження різних форм і методів дизайнерської освіти, а також прийомів вирішення поставлених завдань, що надає студентам високий рівень гнучкості та незалежності.

Основним для всіх дизайнерських шкіл є прагнення експериментувати, відкритість, креативність, тісний зв'язок з виробничою практикою та інтернаціональність. Спираючись на традиції Баугауза, всі дизайнерські школи Німеччини прагнуть, щоб застосувати науку, мистецтво і технології на етапі планування і проектування об'єктів дизайну. Основна увага зосереджується на розвитку особистості та її творчих здібностей.

У дизайнерських школах вивчаються різноманітні спеціальності: від «прикладного» до «вільного» мистецтва, від дизайну повсякденної культури до втілення духовного і філософського мислення. Тут можна здобути навички та вміння, необхідні для творчості, підготуватись до широкого кола професій, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Мета навчальних програм – забезпечити міцну основу для майбутньої кар'єри.

Поєднання мистецтва з наукою і технікою є унікальним шляхом, яким розвивається дизайн і дизайн-освіта в Німеччині. Прагнення до інтернаціоналізації є ще однією рисою, що вирізняє сферу дизайну цієї країни. Інтернаціоналізація прослідковується в усіх областях, особливо в галузі викладання, наукових дослідженнях і творчо-художнього розвитку.

У четвертому розділі – **«Характерні особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині»** – проаналізовано: досвід організації німецької дуальної дизайн-освіти; механізми організації додаткової та неперервної дизайн-освіти в Німеччині; технології дистанційної дизайн-освіти в Німеччині; особливості підготовки наукових кадрів і міжнародної діяльності у дизайнерських школах Німеччини.

Характерними особливостями дизайн-освіти в Німеччині є: високі вимоги до вступу в дизайнерські школи; надання переваги дуальній формі навчання; інтерес студентів різних ЗВО до дизайн-освіти як додаткової; визнання випускниками дизайнерських шкіл необхідності навчання впродовж життя; інтенсивний розвиток дистанційної форми підготовки дизайнерів; тісні міжнародні зв'язки та широкі пропозиції для іноземних студентів.

Дуальна система є визначальною в німецьких університетах, які готують дизайнерів. Ще в першій половині ХХ ст. дуальна система освіти була апробована в Баугаузі, а на даний час вона стала основою для всієї професійної освіти. Дуальна дизайн-освіта має низку переваг перед класичною освітою й тому користується величезною популярністю у потенційних роботодавців.

Дистанційна дизайн-освіта в Німеччині стає все більш поширеною, особливо швидко збільшуються пропозиції для закордонних студентів. Проте йдеться переважно про комп'ютерний дизайн. Окремі ж форми дистанційного навчання використовують ті, хто хоче отримати додаткову спеціалізацію в сфері дизайну, і майже всі дизайнери – для підвищення своєї кваліфікації, тобто для неперервної освіти впродовж життя.

Інтенсивна співпраця та практичні проєкти з міжнародними фахівцями з моди, дизайнерами, вченими та керівниками світових брендів дають можливість студентам німецьких дизайнерських шкіл навчатись на найвищому рівні якості.

Отже, в більшості дизайнерських шкіл вдало поєднують інновації, міждисциплінарний підхід, міжнародну співпрацю, якість викладання та досліджень, практичну актуальність та індивідуальний кар'єрний розвиток.

У п'ятому розділі – **«Напрями та методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти у професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні»** – описано методику розвитку в студентів дизайн-мислення та впровадження інтегративного підходу під час виконання студентами STEAM-проєктів за прикладом німецьких дизайнерських шкіл; представлено приклади

використання німецького досвіду проектування та дизайну інтер'єрів у змісті підготовки майбутніх українських дизайнерів; розкрито особливості використання засобів комп'ютерної графіки в навчальному дизайн-проектванні та запропоновано механізми дотримання екологічного та етнічного контекстів у дизайні середовища з урахуванням німецького досвіду; представлено розроблені автором і апробовані на практиці методи активізації творчого мислення та науково-дослідницької діяльності майбутніх дизайнерів.

Для дизайн-освіти в Україні найбільш цінним вважаємо німецький досвід дуального навчання. У нашій державі на рівні МОН України дуальна форма здобуття професійної освіти визнана як спосіб навчання, за яким теоретичний матеріал опановується в закладі з педагогом, а практичне навчання проходить на виробництві. В дизайн-освіті впроваджуються найсучасніші технології та форми навчання, проте механізми імплементації кращих зразків європейського досвіду в українську освітню практику підготовки дизайнерів ще тільки починають розроблятися. Тому вважаємо за необхідне скористатись напрацюваннями науковців і практиків Німеччини.

Унікальність німецької дизайн-освіти полягає в тому, що Німеччина була першою країною, де термін «андрагогіка» набув права на існування та освіта дорослих набула бурхливого розвитку. Німецькі вчені одні з перших звернули увагу на особливості навчання дорослого студента, сформулювали основні принципи, цілі та завдання неперервної освіти дорослих. Нині німецькі вчені також здійснюють активні теоретичні, практичні й дидактичні дослідження в галузі додаткової дизайн-освіти та дизайн-освіти дорослих.

У Німеччині активно розробляються технології розвитку дизайн-мислення, методики виконання STEAM-проектів і використання комп'ютерної графіки в підготовці майбутніх дизайнерів, що все разом значно підвищує якість дизайн-освіти. Оскільки до основних світових тенденцій дизайну нині належить дотримання принципів екологізації та культуродоцільності, то цінним вважаємо напрацювання німецьких науковців щодо особливостей екостилю та етностилю, які варто враховувати у підготовці майбутніх дизайнерів.

Заслугують наслідування і методологічні підходи здійснення наукових досліджень у сфері дизайну, організації дизайнерської діяльності та модернізації дизайн-освіти, що запропоновані німецькими дослідниками. Саме німецький досвід дизайнерських шкіл має важливе значення як для становлення наукових засад сучасного дизайну, так і для організації української дизайн-освіти.

Усі згадані напрями ми частково імплементували в практику підготовки майбутніх дизайнерів в Україні. Ефективність методики імплементації доведено в заключному розділі дисертації.

У шостому розділі – **«Визначення ефективності експериментальної методики імплементації німецького досвіду в професійну підготовку українських дизайнерів»** – визначено критерії, показники та рівні методологічної культури викладачів дизайну та запропоновано систему заходів щодо її розвитку; визначено стан сформованості готовності студентів до творчої діяльності та до виконання наукових досліджень з проблем дизайну;

запропоновано рекомендації щодо використання позитивного німецького досвіду та визначено перспективи подальших досліджень.

Ефективність імплементації кращих взірців німецького досвіду в підготовку майбутніх дизайнерів України передбачає сформованість високого рівня методологічної культури викладачів дизайнерських дисциплін. Враховуючи різні підходи дослідників до питання про структурну організацію та особливості професійної діяльності дизайнера в сучасних умовах, ми дійшли висновку, що до складу методологічної культури викладача дизайну входять такі компоненти: художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний. Фундамент методологічної культури викладача дизайну складають філософські, психологічні, педагогічні, культурологічні, художні, проєктувальні, технічні й технологічні уміння та навички, а також здатність до науково-дослідної діяльності. Тому нами було розроблено сукупність організаційно-педагогічних заходів щодо формування методологічної культури викладачів дизайну (залучення викладачів дизайну до науково-дослідної діяльності, організація інноваційної педагогічної діяльності, оновлення змісту професійної підготовки дизайнерів відповідно до європейських стандартів).

Основним етапом було формування мотивації та потреби викладачів у розвитку методологічної культури, яка передбачає володіння педагогом певними знаннями, вміннями, переконаннями, досвідом, що допомагають організувати дизайн-освіту відповідно до вимог сьогодення. Необхідно було сформувати стійкі системи мотивів, спрямованих на постійне підвищення творчого, педагогічного та наукового рівня. Тому на цьому етапі були організовані науково-практичні конференції та науково-методичні семінари, присвячені аналізу проблем вітчизняної дизайн-освіти, передових ідей закордонного досвіду, нових тенденцій у дизайні. Наукові дослідження викладачів дизайну були спрямовані в трьох напрямках: соціально-культурологічному, техніко-технологічному та психолого-педагогічному.

Для перевірки ефективності здійснених організаційно-педагогічних заходів щодо розвитку методологічної культури викладачів дизайну було здійснено опитування членів експертних груп (керівників кафедр, деканів факультетів і їх заступників).

Можна зробити висновок, що система запропонованих нами організаційно-педагогічних заходів з урахуванням німецького досвіду суттєво вплинула на підвищення рівня методологічної культури викладачів дизайну. Основними чинниками, що сприяють підвищенню рівня методологічної культури викладачів дизайну, є залучення їх до науково-дослідної роботи, зокрема, у співпраці з викладачами кафедри педагогіки.

З урахуванням німецького досвіду ми значно розширили методологічну складову дипломної роботи. Екзаменатори високо оцінили здатність дипломника знаходити необхідні дані, опрацьовувати значні обсяги наукової інформації (аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо), генерувати нові ідеї та

продувати новий науковий контент у вигляді статей і логічно структурованої дипломної роботи.

Отже, підвищення рівня методологічної культури викладачів сприяло суттєвим позитивним змінам і в готовності студентів до поєднання проєктної, науково-дослідної та художньо-творчої діяльності, що в свою чергу сформуло в них здатність визначати соціальні запити, аналізувати й передбачати світові тенденції в дизайні, враховувати потреби замовників і формувати в них естетичний смак і культуру споживання, як це практикується в Німеччині.

Оскільки саме німецький досвід формотворення, творчі та педагогічні здобутки провідних дизайнерських шкіл мали найсуттєвіший вплив на становлення наукових засад дизайну та на основні принципи організації європейської системи дизайн-освіти, то вважаємо логічним запозичити кращі зразки сучасної дизайн-освіти в Німеччині.

Нами визначені 10 основних напрямів, які варто врахувати в розбудові дизайн-освіти в Україні, а саме: Організація випереджувального навчання, Використання проблемно-орієнтованого навчання, Застосування дослідницьких методів у навчанні, Підсилення практичної спрямованості навчання, Особистісна орієнтація навчання, Організація командної роботи студентів, Створення умов для неперервного навчання впродовж життя, Впровадження інтерактивних методів навчання, Застосування методів евристичного навчання, Організація навчання для сталого розвитку.

Вказані напрями демонструють, що дизайнерська освіта має багато завдань, що потребують розв'язання. У викладачів дизайну та адміністраторів ЗВО є багато можливостей внести позитивні зміни для вирішення поточних проблем. Для цього потрібні знання кращого європейського, зокрема й німецького, досвіду.

З урахуванням ефективності експериментальної методики нами розроблено **рекомендації** щодо використання позитивного німецького досвіду на національному, регіональному та інституційному рівнях із виокремленням законодавчого, освітнього, організаційно-педагогічного та методичного аспектів.

Отже, у контексті розбудови вітчизняної дизайн-освіти, враховуючи досвід Німеччини, вважаємо за необхідне рекомендувати:

1. *Державним і місцевим органам влади:* заохочувати працевлаштування до тіснішої співпраці з університетами, які готують дизайнерів, шляхом організації участі в наглядних радах, ярмарках випускників; створювати можливості для організації дуальної дизайн-освіти; пропагувати найкращий досвід і досягнення співпраці бізнесу та освіти; сприяти розвитку автономності навчальних закладів вищої освіти; ініціювати суспільний діалог щодо проблем розвитку дизайну та дизайн-освіти; створювати умови для додаткової та неперервної дизайн-освіти; розробити механізми визнання результатів неформальної та інформальної дизайн-освіти, які, в свою чергу, мають бути спрямовані на забезпечення відповідності між національною та Європейською кваліфікаційними рамками (EQF).

2. *Університетам:* впроваджувати системи забезпечення якості освіти, орієнтовані на сучасні соціокультурні реалії та вимоги ринку; створювати ефективні механізми співпраці з бізнесом і громадськістю; розвивати програми

підвищення кваліфікації викладачів-дизайнерів; організовувати наукові конференції та дипломні дослідження з проблем дизайну та дизайн-освіти; у формі міжнародної співпраці запроваджувати програми подвійних дипломів, закордонне стажування викладачів і студентів.

3. *Громадським організаціям*: брати активну участь в обговоренні проблем сталого розвитку регіону, міста, громади та модернізації системи освіти в Україні; активно обговорювати в ЗМІ запити суспільства та стратегії розвитку різних сфер з урахуванням цих запитів.

4. *Представникам бізнесу*: розробляти чітку стратегію розвитку відповідної галузі, залучати для цього науковців з різних сфер (для визначення та аналізу проблем) і дизайнерів (для проєктування необхідних змін); співпрацювати з університетами для організації наукових досліджень у галузі (зокрема й у сфері дизайну).

5. *Викладачам*: визначити нові функції дизайну та його вплив на розвиток суспільства; з'ясувати нові вимоги до професіоналізму дизайнера, інновації в дизайні та враховувати їх у змісті навчальних програм професійної дизайн-освіти; залучати студентів до вивчення закордонного досвіду та до реального проєктування; постійно вдосконалювати свій професіоналізм.

6. *Дизайнерам-практикам*: враховуючи європейські та світові тенденції в дизайні, не забувати про національні традиції та кращі взірці української культури.

7. *Майбутнім дизайнерам*: мати чіткі уявлення про ринок праці, функції сучасного дизайну та вимоги замовників до професійної діяльності дизайнера; якомога частіше брати участь у виставках і конкурсах дизайнерських проєктів; ще під час навчання розробляти власне портфоліо дизайнера як основу для майбутнього кар'єрного зростання; співпрацювати з усіма суб'єктами освітнього процесу щодо поліпшення якості української дизайн-освіти.

Врахування кращих взірців німецького досвіду в змісті підготовки українських дизайнерів, у технологіях і методиці викладання дизайнерських дисциплін сприятиме виведенню української дизайн-освіти на вищий якісний рівень. Це забезпечить дизайнерам України вищий рівень конкурентоздатності в межах країни і навіть міжнародне визнання.

Дякую за увагу.

Здобувачу було задано **8 запитань**, на які доповідач надав обґрунтовані відповіді та пояснення.

Запитання задавали:

1. **Столяренко Олена Вікторівна**, доктор пед. наук, професор: *Чи розглядали ви дослідження німецьких авторів, присвячені ретроспективі розвитку дизайн-освіти в Німеччині?*

Відповідь О. А. Швець: Етапи становлення та розвитку професійної художньо-промислової освіти Німеччини першої половини XX століття в історико-педагогічній ретроспективі досліджено в дисертації В. Тягура.

У статті М. Колесник висвітлено основні етапи, зміст і цілі реформування професійної освіти ФРН, розкрито значення здійснених реформ для підвищення якості підготовки фахівців, проаналізовано проблеми, з якими зіткнулась країна, відповідно до завдань Болонського процесу.

Проте більш повними в цьому напрямі є дослідження саме німецьких науковців: Arbeitsgruppe, Baethge, Berger, Hippach-Schneider, Lorenz, Koln, Lub, Melles. Наприклад, у книзі А. Зельбаха (A. Selbach) подано короткий опис важливих етапів розвитку німецької дизайнерської освіти на основі міркувань з історії дизайну. Принципово показано, за яких соціальних змін змінилася дизайнерська освіта та наскільки сильно суспільство впливає на дизайн і дизайн-освіту.

Корисною для нашого дослідження стала розроблена ним класифікація німецької дизайн-освіти за етапами, яку ми коротко представили у вигляді таблиці в своєму дослідженні.

Наразі відбувається подальший розвиток теорії дизайну, виникає нове критичне розуміння дизайну, яке призводить до його обговорення в засобах масової інформації. Дизайн стає генеративним, інтегративним і випереджувальним, тому предмет дослідження дизайну постійно змінюється, часто залишається нечітким, ніколи не буває повністю відчутним і може бути тільки раціоналізованим у ретроспективі. Зростають темпи використання можливостей комп'ютера в дизайн-проектуванні. Усвідомлюється необхідність наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти.

2. Каплінський Василь Васильович, доктор пед. наук, професор: *Яку проблематику в сучасній дизайн-освіті вирішують німецькі педагоги?*

Відповідь О. А. Швець: Сучасні дизайнери працюють не лише з промисловим виробництвом, а й із соціальними викликами. Школи дизайну недостатньо вчать своїх випускників складнощам людського сприйняття та соціальної поведінки, маркетингу, технологіям бізнесу. Не готові майбутні дизайнери і до експериментування, наукового дослідження, визначення попиту та ризиків виробництва.

Якщо раніше промислові дизайнери приділяли основну увагу формі, функціям, матеріалам і виробництву, то сьогодні від них вимагають знань із соціальних і поведінкових наук, особливо у сфері дизайну послуг. Для сучасного дизайнера необхідними є розуміння людського пізнання та емоцій, сенсорних і моторних систем, а також уміння здійснювати випробування експериментальних зразків до того, як вони будуть запущені у виробництво. Потреба в тестуванні споживчого попиту вимагає знань із математичної статистики.

Проте в німецьких школах дизайну рідко викладають природничі, математичні, технічні чи соціальні науки. Тому все частіше в наукових публікаціях можна зустріти заклики до змін у дизайнерській освіті, оскільки традиційні навички випускника не завжди підходять сучасності. Традиційні навички малювання та ескізування, формування та ліплення необхідно доповнити,

а інколи й замінити навичками програмування, дослідження, комунікації та взаємодії.

У Німеччині чи не вперше звернули увагу, що дизайнери як практики не прагнуть розширювати базу наукових знань. Більшість дизайнерів рідко публікуються, а наявні публікації часто бувають низької якості. Особливої критики заслуговують, на думку німецьких науковців, конференції по дизайну, де незадовільним є рецензування поданих дизайнерами-дослідниками праць. І навпаки, праці дизайнерів-практиків часто відхиляються, оскільки не відповідають вимогам до написання та оформлення наукових публікацій.

Аналіз останніх праць у цій галузі показує, що дослідження дизайну практично трансформувалися в автономну методологію і не завжди включаються до практичної діяльності. На думку Н. Кроса (N. Cross), дослідження дизайну повинні бути засновані на наступних критеріях:

- наявність мети (виявлення проблеми, яку можна і потрібно вивчити);
- допитливість (прагнення набути нових знань);
- поінформованість (бути обізнаним у досліджуваній галузі);
- методичність (планувати та діяти в рамках встановленої дисциплінарної структури);
- комунікативність (генерувати та поширювати результати досліджень).

Загалом, наукові дослідження та підготовка науковців у сфері дизайну характеризуються суперечностями і змінами в природі дизайну як академічної дисципліни. Наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти в Німеччині дуже мало, а дисертації захищаються вкрай рідко [Melles, с.117].

А це призводить до того, що і в самому дизайні, і в дизайн-освіті рідко застосовується науковий підхід, не розроблені спеціальні експериментальні методи, студентів-дизайнерів не навчають академічному письму.

Ще одним чинником, який впливає на якість підготовки дизайнерів, є постійна зміна технологій, матеріалів і модних тенденцій у різних сферах дизайну. А це означає, що професійна підготовка дизайнерів здійснюється в умовах невизначеності і тому часто відстає від запитів споживачів. Тому в Німеччині поступово виникає розуміння, що в майбутніх дизайнерів потрібно сформувати прагматичне мислення, здатність аналізувати минуле й прогнозувати майбутні напрями розвитку дизайнерських продуктів чи послуг.

У Німеччині визнаним є факт, що вона дещо відстає від інших країн у розвитку наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти.

3. Фрицюк Валентина Анатоліївна, доктор пед. наук, професор: *Як поєднується дизайн і дослідницька праця в сучасних наукових дослідженнях в дизайн-освіті ?*

Відповідь О. А. Швець: Серед німецької наукової спільноти продовжуються дискусії про те, як з'єднати дизайн і дослідницьку практику.

У цих виданнях аналізуються проблеми дизайну майбутнього, його вплив на культуру, економіку, виробництво, сталий розвиток.

Аналогічні проблеми обговорюються і в Україні. Зокрема, українська дослідниця Н. Чупріна, стверджуючи, що «дизайн є фактично посередником між науково-технічним процесом і людиною, між науково-технічним потенціалом і культурою», визначає соціальну функцію дизайну в науково-промисловому способі формування культури суспільства. Дослідження дизайну сприяє універсальному розумінню питань і проблем, що відносяться до різних дисциплін дизайну. З іншого боку, це робиться для того, щоб посилити наукову основу у вирішенні проблем дизайну і надати інструменти та методи для практичної діяльності з проектування. Ця двоїстість породжує безліч онтологічних, епістемологічних і методологічних питань, які призводять до суперечок про природу, зміст і структуру дизайнерських знань, а також про методологічні підходи та методи дослідження проблем дизайн-освіти.

У наш час продукти та виробничі технології займають особливе становище і відіграють іншу роль, ніж будь-коли раніше. Основна професійна та соціальна проблема більше не у розвитку технологій, а в їх правильному виборі та використанні.

Загалом до методів дизайн-досліджень, заснованих на практиці, відносять: спільне спостереження, практичне дослідження, тематичне дослідження, аналіз протоколу, інтерв'ю з експертами, побудова обґрунтованої теорії та оцінювальні форуми.

Як невід'ємна частина професійної практики проектування, дизайн-дослідження останніми роками швидко розвиваються.

4. Герасимова Ірина Геннадіївна, доктор пед. наук, професор: *На формування яких важливих якостей майбутніх дизайнерів в процесі підготовки до професійної діяльності звертають увагу німецькі автори?*

Відповідь О. А. Швець: Здійснений аналіз наукових досліджень німецьких авторів щодо особливостей дизайнерської діяльності дозволив нам виокремити такі основні професійно-важливі якості й здібності дизайнера: здібність до аналітичної та дослідницької роботи; здібність до прогнозування, уявного передбачення кінцевого результату; здібність розробляти оригінальні за художнім задумом проекти; здібність планувати свою діяльність і критично оцінювати її результати; здібність до самоствердження; здібність нести відповідальність за виконану справу; здібність до створення малюнків, схем, креслень; здібність впливати на формування громадського смаку та естетичної культури населення; здібність до неперервної самоосвіти.

Формування професійних здібностей, що визначають готовність майбутніх дизайнерів до професійної діяльності, є однією з актуальних проблем вищої професійної дизайн-освіти. У процесі соціального та економічного розвитку

суспільства та культури до сучасного фахівця-дизайнера пред'являються все нові і нові вимоги.

Для професійної діяльності дизайнера дуже важливим є взаємозв'язок розвитку уваги та уяви.

Уява в творчому процесі відіграє величезну роль – це здатність свідомості створювати образи, уявлення, ідеї і маніпулювати ними. Творчість тісно пов'язана з усіма властивостями особистості студентів і не вичерпується якоюсь однією стороною. У будь-якому виді дизайнерської діяльності творча уява пізнається не тільки по тому, що може уявляти студент, не рахуючись з реальними вимогами дійсності, а швидше, як він вміє перетворити дійсність.

Для розвитку уваги та уяви в майбутніх дизайнерів німецькі дослідники пропонують в процесі освіти використовувати форму, в якій чітко розкривалися б художні властивості всіх складових елементів. При цьому можна вловити, наскільки ефективні різні композиційні засоби і різні прийоми гармонізації.

Важливу роль у формуванні професійних здібностей дизайнера відіграє мислення як вищий пізнавальний процес. Створення дизайн-об'єктів можливе лише за умови розуміння особливостей дизайнерської діяльності, оволодіння її науково-теоретичною базою і проектним мисленням. Структурні складові проектного мислення являють собою систему, що забезпечує успішність в дизайн-проектуванні.

Кожна зі складових проектного мислення дизайнера за своєю суттю є синтезом інженерного та художнього мислення. При цьому жодна зі складових не повинна перевищувати іншу.

5. Євген Володимирович Громов, доктор пед. наук, професор: *Що саме кардинально відрізняється у навчальних програмах професійної підготовки дизайнерів в німецьких ЗВО від вітчизняних?*

Відповідь О. А. Швець: Якщо дуже стисло - то це кількість навчальних проектів і широкий діапазон їх тематики, міжнародна мобільність майбутніх фахівців.

Інформацію про освітні програми спеціальності «Дизайн», їх упровадження та реалізацію, навчальні плани та навчальні програми можна знайти на офіційних веб-сайтах провідних університетів Німеччини. У рамках нашого дослідження було проаналізовано інформацію та офіційні документи (освітні програми, навчальні плани, навчальні програми, каталоги модулів, правила складання іспитів тощо) для спеціальності «Дизайн» у низці університетів Німеччини.

На прикладі дослідження особливості бакалаврської та магістерської програм підготовки фахівців за спеціальністю «Інтегрований дизайн» у Міжнародній школі дизайну при Кельнському університеті прикладних наук можна окреслити позитивні аспекти досвіду, які бажано би було запозичити для впровадження подібних програм.

Кельнська міжнародна школа дизайну спирається на дослідження, які виходять за традиційні рамки дизайну, та поєднує різні дизайнерські підходи,

практику й технології. Бакалаврська програма «Інтегрований дизайн» передбачає роботу студентів принаймні у десяти із дванадцяти галузей знань, які викладаються у школі: зображення та рух, особистість та дизайн, дизайн для виробництва, концепції дизайну, дизайн та економіка, теорія дизайну та дослідження, гендер та дизайн, інтерфейс, взаємодія та дизайн, екологія та дизайн, технологія виробництва, дизайн у сфері послуг, типографія та планування.

Кельнська міжнародна школа дизайну пропонує численні можливості співпраці з міжнародними та регіональними компаніями, установами та асоціаціями. Багато дослідницько-конструкторських проєктів виконуються у тісній співпраці з підприємцями та представниками приватних компаній, що надає студентам можливість глибше зрозуміти ведення бізнесу. Кельнська міжнародна школа дизайну має активну стратегію міжнародної орієнтації на співпрацю з міжнародними університетами при виконанні студентами проєктів, які передбачені кожного семестру. Більш того, завдяки великій кількості іноземних студентів школа розвиває міжкультурні компетентності студентів.

Бакалаврська програма «Інтегрований дизайн» пропонує студентам 2 курси навчання наприкінці першого року:

Інтегровані дослідження з дизайну – студенти працюють у багатосеместрових проєктах і семінарах, які розкривають складні дизайнерські процеси та отримують глибокі знання щодо змісту, практики та методології проектування, розвиваючи свої аналітичні, концептуальні та специфічні дизайнерські компетентності, які вони поєднують з міжкультурним і міжнародним досвідом. Навчальні та дослідницькі проєкти дозволяють студентам розвивати власні інтереси та встановлювати індивідуальні орієнтири. За допомогою програми наставництва студенти вчаться вдосконалюватися та розвиватися як професійні дизайнери. В університеті діє Студентська консультативна служба, яка надає підтримку та допомогу при вступі, консультує щодо відповідності вимогам навчання у школі, роз'яснює причини відхилення від них у деяких домашніх завданнях і проєктах. Ця послуга організована у формі консультацій.

Європейські студії з дизайну – інший курс навчання, згідно з яким студенти перших 4 семестри навчаються у Кельнській міжнародній школі дизайну. Потім вони навчаються у двох університетах-партнерах для отримання досвіду інноваційного та міжнародного дизайну.

Магістерська програма підготовки у KISD пропонує своїм студентам широкий спектр критичних, експериментальних і практичних досліджень у динамічній структурі навчання. Проєктно- та студентоцентроване навчання у професійному та контекстуалізованому середовищі сприяє впровадженню

різноманітних прийомів вирішення завдань, пов'язаних з предметом вивчення, і забезпечує студентам високий рівень гнучкості та незалежності.

Програма ознайомлює студентів з тим, як дизайн може впливати на проблеми сучасної культури, медіа, екології, політики та урбаністики. Основним компонентом програми є виконання дипломної роботи в рамках одного з тематичних блоків: «Інтенсивність міста та ресурси», «Матеріальні системи та лабораторна культура», «Соціальні та суспільні інновації», «Візуальна культура та політика».

6. Василь Васильович Каплінський, доктор пед. наук, професор: *Чому Ви вважаєте, що метод навчального проектування та формування дизайн-мислення є основою німецької дизайн-освіти ?*

Відповідь О. А. Швець: Завдяки застосування в підготовці дизайнерів методу навчального проектування у них формується:

- готовність до аналізу проектних умов і формуванню проектної задачі (проектного завдання),
- готовність до передпроектних досліджень;
- готовність до планування роботи над дизайн-проектом;
- готовність до формування художньо-проектної концепції дизайн-проекту;
- готовність до виконання візуалізації художньо-проектної концепції дизайн-проекту;
- готовність до розроблення та оформлення конструкторсько-технологічної частини проекту;
- готовність до аналізу результатів дизайн-проектного рішення, проектної діяльності;
- готовність до дизайнерського супроводу практичної реалізації дизайн-проекту .

Основою проектної діяльності в Німеччині визнано дизайн-мислення, яке порівняно недавно увійшло в дизайнерську освіту, а також у суміжні дисципліни, такі як бізнес і інформаційні технології. Дизайн-мислення використовує методи та інструменти дизайнерів для кращого розуміння потреб користувачів з метою розробки дизайнерських інновацій . Хоча ідеї, що лежать в основі дизайнерського мислення, можна порівняти з систематичними процесами проектування, які були визначені ще в 1960-х роках, цей термін вперше був введений Пітером Роу в 1984 році і отримав подальше визначення пізніше, в 1990-х роках дизайнерською фірмою IDEO. Її засновник Т. Браун стверджує, що дизайн-мислення засноване на трьох основних принципах: (1) прагнення до радикальних, революційних інновацій; (2) підхід, орієнтований на користувача; (3) вирішення проблем за допомогою системного погляду на дизайн, що виходить за рамки простого

продукту . Цей підхід вплинув на більшу частину сьогоденної діяльності в області дизайнерського мислення.

Програми можуть бути розраховані й на додаткову освіту. Студенти беруть участь у курсах два дні на тиждень, продовжуючи навчатися за відповідною спеціальністю в іншому університеті. Також існує додатковий «професійний курс», орієнтований на людей, які вже мають вчений ступінь і деякий професійний досвід.

Ця ситуація аналогічна багатьом програмам дизайнерського мислення, які зазвичай пропонуються як окремі модулі в рамках інших програм (наприклад, як частина бізнес-ступеня) або, як у випадку з D-School у Потсдамі, як свого роду додаткова освіта.

У D-School у командах дизайнерів проявляється мульти-дисциплінарність дизайну. Експерти з різних галузей працюють разом і привносять свій індивідуальний і унікальний досвід. Одна з основних концепцій дизайн-мислення – це ідея про те, що справжні інновації можуть виникнути лише в результаті багатопрофільної командної роботи. В ідеалі також тут різні дисципліни об'єднуються в педагогічній команді, щоб навчати студентські команди різних знань.

Сьогодні дизайн-мислення відображає насиченість ринків, актуальність дизайну зміщується в бік виявлення прихованих і раніше не відомих потреб користувачів. У той самий час зростає розуміння соціальних, екологічних і політичних проблем. Багато серйозних глобальних проблем також вирішуються за допомогою дизайнерського мислення. Сьогоднішні технологічні досягнення руйнують багато бізнес-моделей (наприклад, безпілотні автомобілі руйнують автомобільну промисловість). У відповідь на це керівники відчайдушно шукають інноваційні засоби захисту і тому відкриті для пропозицій дизайн-мислення, що частково пояснює постійний успіх підходів дизайн-мислення.

У Німеччині визнано, що дизайн-мислення – це більше, ніж просто творчість або нестандартне мислення. Воно включає в себе творчий підхід у поєднанні з критичним мисленням.

7. Акімова Ольга Вікторівна, доктор пед. наук, професор: *В чому особливості дуальної дизайн-освіти в Німеччині ?*

Відповідь О. А. Швець: Не всі дизайнерські школи пропонують таку можливість, однак деякі дуальні програми мають на увазі поряд з університетською освітою та практикою на підприємстві здобуття середньої спеціальної освіти, яка дозволить стати більш різнобічним і досвідченим фахівцем. Після закінчення такої програми студент отримує подвійний диплом. Більшість дизайнерських шкіл, що пропонують дуальну освіту (duales Studium), можуть запропонувати і хороші умови для її отримання, як, наприклад, невеликі навчальні групи та сучасне оснащення аудиторій.

Проте в дуальній дизайн-освіті можна спостерігати й певні *недоліки*, зокрема такі:

- Високі часові витрати

Студентам дуальної освіти доводиться поєднувати лекції, які кожен семестр завершуються іспитами, та практику (а іноді ще й навчання на спеціальній освіті у *Berufshochschule*). При цьому, на відміну від інших студентів, у них немає канікул між двома семестрами – лише відпустка, яку надає підприємство (від 25 до 30 днів на рік).

- Складнощі зі зміною спеціальності або перериванням навчання

Для студентів «традиційної» системи освіти зазвичай не становить проблем змінити факультет або кинути навчання. У разі дуальної освіти справа інакша. Якщо студент розуміє, що така форма навчання йому не підходить або він обрав не ту спеціальність, перервати навчання може бути непросто. Підприємство може вимагати, щоб він компенсував суму, виділену на його навчання або ж (у поодиноких випадках), він буде пов'язаний із ЗВО договором, згідно з яким має довчитися на обраній спеціальності.

- Необхідність відразу вибрати спеціалізацію

У той час як у «традиційній» формі навчання студенти вибирають спеціалізацію лише в 4-му або 5-му семестрі після того, як ознайомляться з усіма можливими галузями своєї спеціальності, будучи студентом дуальної освіти, їм треба буде одразу визначитися з тим, якій області діяльності вони хочуть себе присвятити. На підприємстві, як правило, вони повинні будуть одразу визначити конкретний відділ, де буде проходити їхнє навчання, а тому змінити спеціалізацію найчастіше буває складно.

- «Ненаукова» освіта

Через сильну орієнтованість на практику, програма дуальної освіти навряд чи стосується наукової сторони спеціальності або заглиблюється в дослідження. Це може стати перешкодою для тих, хто хоче присвятити себе науковій чи дослідній діяльності у своїй галузі.

На відміну від звичайного навчання у ЗВО, в умовах дуальної освіти студенти на канікулах працюють на підприємстві.

Дещо інші особливості дуальної освіти у формі *Verbundstudium*.

Витрати з фінансування дуальної системи освіти ділять між собою держава та фірми, на яких відбувається практичне навчання. Держава покриває всі витрати студента у дизайнерській школі, а фірма/підприємство виплачує щомісячну зарплату. Навчання для самого студента безкоштовне. У Німеччині вважають, що навчання дорослих є навіть більш ефективним, ніж традиційне навчання. Дорослий навчається за власним бажанням. У нього є справжнє бажання використати результати навчання у своїй роботі. Як правило, він знає, чому він навчається і чого він хоче навчитися.

Нинішній випускник закладу вищої освіти (ЗВО) повинен не лише мати знання і вміти свідомо й самостійно застосовувати їх на робочому місці, а й бути готовий за необхідності поповнювати та оновлювати набуті знання, розвивати професійні компетентності: встановлювати потрібні зв'язки й контакти, бути

мобільним, здатним розв'язувати дослідні, проектні, організаційні завдання, в тому числі нестандартні, що не мають аналогів.

Загалом у німецькій педагогічній літературі до неперервної освіти використовують два терміни: перекваліфікація чи отримання нової/додаткової спеціальності або ж удосконалення професійних знань з раніше отриманої спеціальності.

Говорячи про неформальну освіту дорослих, зазначимо, що існує така категорія дорослих студентів як «вільний слухач» (Gasthörer). Упродовж цілого семестру бажаючи, як із вищою освітою, так і без неї можуть відвідувати будь-які лекції, що їх цікавлять. Також кожен вільний слухач отримує на час навчання перепустку, яка відкриває доступ до бібліотек університету та комп'ютерних класів. Такі учні не складають іспити і не одержують жодних документів про освіту.

В основі переходу німецької системи освіти до нової педагогічної парадигми «освіта впродовж усього життя», лежать як загальні об'єктивні для всіх країн ЄС фактори, так і особливі історично складені умови та можливості.

8. Гуревич Роман Семенович, доктор пед. наук, професор: *Які ви виявили переваги і недоліки дистанційного навчання, його зв'язок з безперервною освітою ?*

Відповідь О. А. Швець: Незважаючи на досить об'ємний перелік переваг дистанційного навчання, воно має і ряд недоліків. Одна із проблем – складність ідентифікації студентів цієї форми навчання, оскільки на сучасному етапі розвитку технологій перевірити, хто ж саме здає екзамен, досить складно. Тому деякі дизайнерські школи, які надають можливість навчання на дистанційних курсах, знайшли вихід з даної ситуації за рахунок обов'язкової присутності студента на підсумкових контролях у стінах ЗВО.

Ще однією проблемою саме для дизайн-освіти є відсутність можливості негайного практичного застосування отриманих знань під наглядом викладача, як це відбувається на практичних заняттях за традиційної форми навчання. Тому в дистанційній німецькій дизайн-освіті набула така поширення така форма контролю як створення портфолію. Усі авторські проекти студент оформляє у вигляді електронного портфолію, яке згодом оцінює тьютор.

Німецькі дослідники звертають увагу на такі недоліки в методології та якості дистанційної підготовки дизайнерів:

1) недосконалість нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення (відсутність методичних засад застосування дистанційних технологій у відповідності до наявних напрямів підготовки та спеціалізацій; низький захист авторського права на електронні навчальні видання; відсутність норм часу на розробку електронних медійних навчальних видань);

2) недостатня кваліфікація викладачів дистанційної дизайн-освіти й проблема їх підготовки та перепідготовки (консерватизм, психологічний бар'єр та непідготовленість науково-педагогічних кадрів; інертність до нововведень; низький мотиваційний рівень до розробки дистанційних курсів і роботи за дистанційними технологіями);

3) нездатність багатьох студентів до самоорганізації, самонавчання та самоконтролю;

4) дистанційне навчання не завжди може бути визнане конкретним роботодавцем;

5) програми дистанційного навчання не пропонують стипендії, оскільки передбачається, що впродовж тривалого часу студенти будуть працювати без особливих витрат;

6) відсутність особистої комунікації між професором і студентами, студентів між собою, що не сприяє розвитку навичок соціальної та професійної комунікації чи навичок роботи у команді;

7) відсутність конкурентного навчального середовища, що мотивує навчатись краще за інших .

Незважаючи на певні недоліки, навчання в Інтернеті є надзвичайно зручним способом досягнення ступеня магістра або ступеня післядипломної освіти зі спеціальності дизайн. Для студентів, які живуть за кордоном, але не мають можливості залишати свій дім, дистанційні навчальні програми – це чудовий варіант отримання ступеня вищої освіти. Переваги такого типу навчання полягають у тому, що курси дизайну можна пройти з будь-якої точки світу, якщо студент має доступ до Інтернету. Крім популярних короткотермінових варіантів онлайн дизайн-курсів, німецькі університети пропонують 3-4 річні програми дистанційного навчання дизайну, щоб відповісти на зростаючі потреби в навчанні іноземних студентів [Zhen, с.154].

Наразі дизайн є дуже модним напрямом, у зв'язку з чим багато хто вибирає професію дизайнера як основну. При цьому важливо те, що професія дизайнера допомагає реалізувати себе в майбутньому в різних сферах. Досить часто дизайнери з досвідом намагаються отримати додаткову освіту з окремих напрямів дизайну.

Наприклад, значну частину роботи сучасний дизайнер виконує з використанням комп'ютера. А тому і навчання основним програмам, які застосовуються для роботи дизайнера, – це також абсолютно необхідна річ. Такі знання також можуть бути передані в режимі онлайн. Такий варіант сьогодні обирає значна кількість людей. Студенти, які навчаються дизайну онлайн, можуть розробити портфоліо своїх дизайнерських робіт упродовж опанування усієї програми. Деякі програми можуть вимагати взаємодії в режимі реального часу, використовуючи програмне забезпечення чату. Окремі програми вимагають, щоб студенти мали доступ до сканера та цифрової камери для певних курсів дизайну .

Використання та атрибути дизайну стають все більш популярними і сьогодні існують у багатьох різних галузях бізнесу. Дизайнер може працювати в різних сферах діяльності, таких як: дизайн одягу, дизайн інтер'єру, графічний дизайн, промисловий дизайн, веб-дизайн та багато іншого. Студенти мають володіти ілюстративними навичками, оскільки вони повинні мати можливість розробляти оригінальні ідеї та концепції.

Дистанційна освіта в Німеччині має свої особливості. Вона починалася з централізовано планованої дистанційної підготовки фахівців з вищою професійною освітою. Приєднання східних земель дало можливість розширити

ринок дистанційної освіти. Прикладом вищого професійного навчального закладу, що здійснює дистанційну підготовку фахівців, є Заочний університет міста Хаген. Університет надає освітні послуги більше 50 000 студентам у рік.

У цьому університеті ще на початку 90-х було розпочато експеримент з вивчення віртуальних можливостей для навчання. Викладачі розробляли необхідні для цього навчальні методики й намагалися полегшити спілкування між студентами. Нині існує можливість пройти повний курс навчання у Хагенському університеті й при цьому жодного разу не побувати в його стінах. Централізовані іспити для іноземців за необхідності влаштовують за допомогою всесвітньої павутини в закордонних представництвах Гете-Інститут або в німецьких посольствах. Наприклад, інваліди можуть навчатися виключно онлайн.

Німеччина має добре розвинену систему дистанційної дизайн-освіти, яка визнана в усьому світі. Наприклад, університет в місті Вісмар отримав нагороду за курс дистанційного навчання «Дизайн освітлення у професійних студіях» та нагороду «Найпопулярніший інститут-2013» за дистанційне навчання. Програми навчання пропонуються в галузях економіки, технології та дизайну. У цьому університеті можливий і варіант змішаного навчання, який вимагає, щоб студенти були присутні у обраному місці навчання лише на три вихідні у семестрі.

Магістрам дистанційне навчання дозволяє розробляти індивідуальний проект з графічного та веб-дизайну. Стажування та вивчення іноземної мови, особливо англійської, є часто частиною навчального плану. Для вступу на таку програму необхідний ступінь бакалавра в галузі дизайну або пов'язаного з нею предмету.

Надзвичайно важливе значення дистанційна освіта має для іноземних студентів яких все більше цікавлять такі спеціалізації як VEB-дизайн, графічний дизайн тощо.

ВИСТУПИЛИ:

Науковий керівник: Коломієць А. М., доктор педагогічних наук, професор:

Дисертантка О. А. Швець має базову освіту архітектора, понад 40 років працює викладачем дизайнерських дисциплін, з 2002 року є Членом спілки дизайнерів України; нині успішно поєднує роботу архітектора, дизайнера, дослідника, консультанта дизайнерських фірм. Має багато подяк, зокрема від Клубу архітекторів і дизайнерів та німецької фабрики Hacker Kuchen (2021) за організацію співпраці між українськими та німецькими дизайнерами. Студенти під керівництвом О. А. Швець часто стають переможцями конкурсів творчих і науково-дослідних робіт.

Багаторічний практичний досвід, глибокі знання теорії дизайну, аналіз проблем професійної підготовки дизайнерів в Україні та вивчення закордонного досвіду дизайн-освіти стали підставою для виконання докторського дослідження.

Дисертацію вирізняє високий рівень новизни, оскільки сучасний стан дизайн-освіти в Німеччині, яка визнана лідером у сфері дизайну, ще не був предметом досліджень українських науковців. Вперше в Україні на основі праць німецьких дослідників будуть визначені нові функції дизайнера, вимоги до нього, як до

проектувальника майбутнього, та методика формування методологічної культури викладачів дизайну.

Дисертантка ставила перед собою 7 завдань, успішно їх виконала, досягла визначеної мети. У дисертації детально проаналізовано філософські та історичні передумови розвитку дизайн-освіти в Німеччині, методологічні основи її організації на сучасному етапі та вплив на дизайнерські школи інших країн. Описано технології й методики навчання, методи розвитку дизайн-мислення студентів, особливості дуальної, додаткової та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині.

Особливо цінним результатом дослідження є те, що дисертантка за 10 років встигла апробувати окремі елементи німецького досвіду в підготовці майбутніх українських дизайнерів, розробила систему заходів і авторську методику розвитку методологічної культури викладачів дизайну, від рівня якої суттєво залежить якість дизайн-освіти.

Результати дослідження висвітлено в 59 публікаціях. Серед них: 1 одноосібна монографія, 1 колективна зарубіжна монографія, 1 навчальний посібник; 15 статей у фахових виданнях України; 3 статті у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах даних Web of Science (2) та Scopus (1); 4 статті у міжнародних наукових періодичних виданнях. У працях авторки повною мірою відображені основні результати дисертації.

Висновки відповідають поставленим завданням і завершуються чіткими рекомендаціями щодо впровадження німецького досвіду на теренах України. Дисертація написана й оформлена відповідно до чинних вимог з дотриманням принципів академічної доброчесності.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Акімова О. В., доктор педагогічних наук, професор:

Актуальність дослідження, котра є першою найважливішою характеристикою наукової роботи, особливо докторського рівня, обґрунтована автором глибоко і різнобічно. Автор логічно пов'язує актуальність дослідження з обранням Україною стратегії євроінтеграції, що спонукає до необхідності модернізації національної системи вищої освіти та забезпечення її якості відповідно до загальноєвропейських вимог. І оскільки в сучасних умовах дизайн є невід'ємною частиною матеріального та віртуального світу, то саме дизайнерська діяльність стає дієвим способом втручання в усі процеси, що відбуваються в суспільстві. Обрання для порівняльного аналізу саме Німеччину, автор обґрунтовує її лідерством у сфері дизайну, що визнано світовою спільнотою.

У дисертації представлений глибокий аналіз стану розробленості проблеми, питання теорії та історії дизайну, що представлені як у працях вітчизняних дослідників, так і оригінальних німецьких дослідженнях. Це дало можливість автору сконцентрувати увагу на недостатньо досліджених аспектах проблеми і наукову новизну побудувати на аналізі та узагальненнях найновіших досліджень та практики дизайн-освіти у Німеччині. Позитивно слід відзначити достатньо широку теоретичну базу дослідження, список літератури складає 620

найменувань, з них – 427 іноземними мовами. Це більше ніж половина, тому можна відзначити високим рівень оригінальності роботи, що важливо особливо для порівняльного дослідження.

У першому розділі *«Ретроспективний аналіз розвитку дизайну в світі та дизайн-освіти у Німеччині»* поданий багатий фактологічний матеріал, представлений глибокий міждисциплінарний аналіз історичних передумов розвитку дизайнерської освіти, визначено вплив перших німецьких шкіл на розвиток світової дизайн-освіти, визначені етапи, особливості й тенденції сучасної дизайн-освіти у Німеччині. Важливо, що акцентовано увагу на поняттях, що динамічно з'являлися у світовій дизайн-освіті: це, наприклад, термін педагогічний дизайн, що означає діяльність зі створення й підтримки середовища, в якому забезпечується психологічно комфортний і педагогічно обґрунтований розвиток суб'єктів навчання. Представлено характеристики реформ у системі дизайн-освіти. Позитивно, що проаналізована кожна реформа з виділенням прогресивних аспектів, що свідчить про аналітичний підхід до подання наукового матеріалу. Приємно вражає професійна ерудиція автора, адже влучно наведено ідеї видатних архітекторів і художників, практиків і теоретиків, що мають вклад у становлення дизайну та дизайн-освіти.

У другому розділі *«Методологічні засади професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині»* проаналізована нова методологія та соціальні функції сучасного дизайну і дизайн-освіти з точки зору німецьких науковців. Авторським слід вважати визначення характерних для сучасного етапу розвитку дизайну *методологічних новацій*, таких як: зростання ролі міждисциплінарних, комплексних програм у дослідженні складних людино-вимірних систем; визнання необхідності розвитку дизайн-мислення у фахівців з різних сфер життєдіяльності; впровадження ідей і методів синергетики; синтез науки, техніки, технологій і мистецтва (STEAM-проекти); підвищення значущості застосування методологічних підходів в організації дизайнерської діяльності та дизайн-освіти. Цікавим акцентом у методології новацій здається інтерпретація ідеї трансдисциплінарного характеру сьогоденних проблем, що пов'язано з новою методологічною течією – теорією *проектування змін* та відображає кардинальні зміни у всіх сферах людського життя (глобалізація, цифровізація, урбанізація, технічний прогрес, економічні й політичні кризи, тероризм і воєнні конфлікти, кліматичні катаклізми тощо).

У третьому розділі *«Програми, технології та методи професійної підготовки дизайнерів у Німеччині»* на широкому, конкретному, оригінальному німецькомовному матеріалі виписані сучасні вимоги до діяльності та професійної підготовки дизайнерів на основі європейського підходу, особливості навчання в сучасних німецьких школах дизайну, здійснено аналіз навчальних програм професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині.

У четвертому розділі *«Характерні особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині»* хочеться позитивно відзначити звернення та характеристику таких актуальних проблем, як: організація дуальної дизайн-освіти, котра була започаткована саме у Німеччині; організація

додаткової та неперервної дизайн-освіти в Німеччині; дистанційної дизайн-освіти в Німеччині.

У п'ятому розділі «Напрями та методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти у професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні» позитивної оцінки заслуговують визначені автором напрями та виписана автором методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти у професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні; інноваційними є шляхи використання німецького досвіду проектування та дизайну інтер'єрів у змісті підготовки майбутніх українських дизайнерів та методи активізації творчого мислення та науково-дослідницької діяльності майбутніх дизайнерів з урахуванням німецького досвіду.

Поради та пропозиції:

1. У дисертації не представлено цілісно концепцію дослідження, вона представлена тільки у вигляді окремих концептів: методологічного, теоретичного та методичного.
2. Бажано ширше подати законодавчу базу дослідження.
3. У першому розділі бажано було б коротко дати педагогічні передумови, що зробили можливим розвиток дидактичних теорій у терені дизайн-освіти.

Отже, робота Швець Олени Анатоліївни «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти є самостійним, оригінальним порівняльним дослідженням, що має як теоретичне, так і практичне значення; ґрунтовною є наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів. Достатньою є кількість публікацій та апробація роботи. Вважаю, що дисертація відповідає чинним вимогам і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Бойчук В. М., доктор педагогічних наук, професор:

Невід'ємною складовою державної політики України в галузі освіти на початку ХХІ ст. є забезпечення належної професійної компетентності фахівців. Це вимагає від педагогічних колективів закладів освіти узгодженості в діяльності, систематичності та послідовності у змісті, формах і методах навчання. У зв'язку з цим потребує особливої уваги питання підготовки майбутніх фахівців сфери дизайну, лідером у якій світовою спільнотою визнано Німеччину.

Саме тому актуальним є дисертаційне дослідження Швець Олени Анатоліївни, яке виконане за консультування знаного науковця, проректора з наукової роботи ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, доктора педагогічних наук, професора Коломієць Алли Миколаївни. Тема, яку було обрано для дисертаційного дослідження, є актуальною для закладів освіти, котрі займаються підготовкою фахівців у сфері дизайну, важливою для теорії та методики професійної освіти.

Дисертація Швець Олени Анатоліївни, що складається із титульного аркуша, анотації, змісту, основної частини (вступу, шести розділів, висновків до розділів,

післямови), списку використаних джерел, додатків, оформлена згідно з вимогами, що ставляться до такого виду робіт. Судячи з тексту, кожний розділ дисертації Швець О.А. є досить змістовним і містить у собі новий науковий матеріал. Результати дослідження достатньою мірою відображені у висновках.

Швець Оленою Анатоліївною здійснено ретроспективний аналіз розвитку дизайну в світі та дизайн-освіти у Німеччині, визначено проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині. Проаналізовано стан німецьких наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти, визначено особливості навчання в сучасних німецьких школах дизайну, здійснено опрацювання навчальних програм професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині.

Варто відзначити такі позитивні характеристики дослідження:

- безперечну практичну цінність має розроблений автором навчальний посібник «Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру», методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисциплін «Основи проектної графіки», методичні вказівки «Рисований шрифт», посібник «Німецький дизайн у персоналіях»;
- схвально, що автором визначено основні недоліки у вітчизняній системі освіти та запропоновано окремі шляхи їх подолання;
- заслуговує на схвалення детальний аналіз зарубіжного досвіду, зокрема Німеччини;
- анотація повністю розкриває базові положення, висновки та пропозиції, що наведені у дослідженні; характер видань і зміст наукових праць відповідають вимогам АК МОН України, запропонованих для повноти висвітлення одержаних результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціалізаціями);
- підготовлені дисертантом додатки логічно та гармонійно доповнюють зміст дисертаційного дослідження.

Розглянувши дисертацію та наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, можна зробити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукова новизна й теоретичне значення одержаних результатів полягають у тому, що: вперше було визначено нові функції дизайну та дизайн-освіти в епоху цифровізації, методологічні новації сучасного дизайну та вимоги до сучасних дизайнерів на основі аналізу прогресивних ідей німецького дизайну; з'ясовано досягнення та переваги, проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині; визначено напрями та запропоновано методiku імплементації німецького досвіду дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні; розроблено критерії (художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний) та показники методологічної культури викладача дизайнерських дисциплін і методiku її формування за такими напрямками: залучення викладачів дизайну до науково-дослідної діяльності, організація їхньої інноваційної педагогічної діяльності, оновлення змісту професійної підготовки

дизайнерів відповідно до європейських стандартів; доведено необхідність поєднання в професійній підготовці дизайнерів освітньої та науково-дослідної роботи викладачів і студентів за такими напрямками: гносеологія дизайну – вивчення дизайнерських способів пізнання; праксеологія дизайну – вивчення практик і процесів проєктування; феноменологія дизайну – вивчення форми та конфігурації артефактів.

Сформульовані в дисертації положення та висновки, що відтворюють особливості здійснення успішної дизайн-освіти в Німеччині, можуть бути застосовані для розбудови української системи професійної підготовки дизайнерів, що сприятиме розширенню можливостей виходу українського дизайну в європейський простір.

Водночас, нами були висловлені певні побажання:

- 1) теоретико-методологічну основу дослідження потрібно доповнити прізвищами вітчизняних науковців, що досліджували проблеми дизайн-освіти;
- 2) у кінці кожного розділу дисертанту необхідно вказати власні праці за посиланням до списку використаних джерел, в яких опубліковано основні наукові результати, представлені безпосередньо в розділі дисертації;
- 3) робота потребує незначного мовного редагування та форматування;
- 4) додатки потребують доопрацювання.

Висловлені зауваження є дискусійними і не впливають на загальну високу оцінку науково-педагогічного дослідження Олени Анатоліївни Швець. Дослідження є закінченим і самостійним, має актуальну тему, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, а також є вагомим для теорії і методики професійної освіти. Поставлені завдання виконано, наукові розробки, навчально-методичні матеріали впроваджено в низці закладів освіти України. Дисертант дослідила фундаментальну науково-педагогічну проблему та втілила одержані результати в освітню практику.

Отже, дослідження Швець Олени Анатоліївни на тему «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини» відповідає чинним вимогам, що ставляться до докторських дисертацій, і може бути подана до захисту в спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Гуревич Р. С., доктор педагогічних наук, професор:

Значні темпи глобалізації економіки, посилення євроінтеграційних процесів, розвиток інноваційних технологій висувають нові вимоги до якості професійної підготовки фахівців усіх сфер, зокрема й сфери дизайну. Актуальною для України є побудова такої системи дизайн-освіти, що створить об'єктивні умови для випереджувальної підготовки дизайнерів, здатних до системних перетворювальних процесів у всіх сферах життєдіяльності на благо людини у напрямі підвищення її комфортного життя, духовного й морального вдосконалення, сталого розвитку всього суспільства.

Лідером у сфері дизайну світовою спільнотою визнано Німеччину. В цій країні є свої дизайнерські традиції, сформована підприємницька культура, діє система сприяння розвитку дизайну та дизайн-освіти. Нині університети мистецтва і дизайну в Німеччині як і раніше створюють тренди, а їх випускники затребувані в усьому світі. Тому досвід Німеччини може бути корисним для розробки стратегій реструктуризації дизайн-освіти України, яка стала на шлях європеїзації і системної трансформації. З огляду на зазначену актуальність, вважаємо дисертаційне дослідження Швець О.А. Є своєчасним та нагальним для розвитку системи дизайн-освіти в Україні.

У першому розділі – «Ретроспективний аналіз розвитку дизайну в світі та дизайн-освіти у Німеччині» – проаналізовано філософські, історичні та соціоекономічні передумови розвитку дизайну та європейської дизайн-освіти; оцінено вплив перших німецьких шкіл на розвиток світової дизайн-освіти; визначено етапи та особливості розвитку дизайн-освіти в Німеччині.

Аналіз філософських, історичних і соціально-економічних передумов становлення та розвитку дизайн-освіти в Німеччині впродовж століть дав змогу дисертантці дійти висновку, що в цій країні склалися такі національні традиції: наполегливість, практичність, раціональність, збереження власного досвіду, менталітету нації і одночасно відкритість до прогресивного зарубіжного досвіду, що уможливило досягнення високої ефективності і розвитку дизайн-освіти.

У другому розділі – «Методологічні засади професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині» – на основі аналізу результатів досліджень німецьких науковців з'ясовано нову методологію та соціальні функції сучасного дизайну і дизайн-освіти; успіхи та переваги, проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині; визначено основні методологічні підходи в організації сучасної німецької дизайн-освіти; оцінено стан німецьких наукових досліджень у сфері дизайну та дизайн-освіти.

У третьому розділі – «Програми, технології та методи професійної підготовки дизайнерів у Німеччині» – з'ясовано сучасні вимоги до діяльності та професійної підготовки дизайнерів у Європі; проаналізовано особливості навчання в сучасних німецьких школах дизайну; здійснено структурний аналіз навчальних програм професійної підготовки сучасних дизайнерів у Німеччині; визначено сутнісні ознаки парадигми дизайн-мислення як основи німецької дизайн-освіти.

У четвертому розділі – «Характерні особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині» – проаналізовано: досвід організації німецької дуальної дизайн-освіти; механізми організації додаткової та неперервної дизайн-освіти в Німеччині; технології дистанційної дизайн-освіти в Німеччині; особливості підготовки наукових кадрів і міжнародної діяльності у дизайнерських школах Німеччини.

Характерними особливостями дизайн-освіти в Німеччині визначено: високі вимоги до вступу в дизайнерські школи; надання переваги дуальній формі навчання; інтерес студентів різних ЗВО до дизайн-освіти як додаткової; визнання випускниками дизайнерських шкіл необхідності навчання впродовж життя;

інтенсивний розвиток дистанційної форми підготовки дизайнерів; тісні міжнародні зв'язки та широкі пропозиції для іноземних студентів.

У п'ятому розділі – «Напрями та методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти у професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні» – описано методику розвитку в студентів дизайн-мислення та впровадження інтегративного підходу під час виконання студентами STEAM-проектів за прикладом німецьких дизайнерських шкіл; представлено приклади використання німецького досвіду проектування та дизайну інтер'єрів у змісті підготовки майбутніх українських дизайнерів; розкрито особливості використання засобів комп'ютерної графіки в навчальному дизайн-проекуванні та запропоновано механізми дотримання екологічного та етнічного контекстів у дизайні середовища з урахуванням німецького досвіду; представлено розроблені автором і апробовані на практиці методи активізації творчого мислення та науково-дослідницької діяльності майбутніх дизайнерів.

У шостому розділі – «Визначення ефективності експериментальної методики імплементації німецького досвіду в професійну підготовку українських дизайнерів» – визначено критерії, показники та рівні методологічної культури викладачів дизайну та запропоновано систему заходів щодо її розвитку; визначено стан сформованості готовності студентів до творчої діяльності та до виконання наукових досліджень з проблем дизайну; запропоновано рекомендації щодо використання позитивного німецького досвіду та визначено перспективи подальших досліджень.

Незважаючи на беззаперечні позитивні якості дослідження вважаємо за необхідне висловити певні зауваження:

1. Мета дослідження сформульована не зовсім правильно, а як завдання. Формулюючи мету треба писати, що мета дослідження «полягає у визначенні й аналізі теоретичних і методичних засад.....».

2. Наявність методологічного розділу складає значний позитив дослідження, проте методологічні основи не дуже добре прослідковуються в предметі дослідження й у відповідному розділі.

3. Формулюючи завдання роботи треба уникати використання терміну «виявити», краще використовувати терміни «визначити», «означити», «окреслити» і т.д.

4. Одне із завдань передбачає з'ясувати переваги дизайн-освіти в Німеччині. Виникає питання «Над чим?». Можливо краще написати «позитивні якості дизайн-освіти...».

5. У теоретико-методологічну основу дослідження додати аспекти, по'язані безпосередньо з методологією дослідження.

6. При розгляді експерименту йдеться про використання статистичних методів. Незрозуміло, в чому полягає сам експеримент (розділ 6) і яка тут може бути статистика.

7. У докторських дисертаціях наукову новизну і теоретичне значення прийнято писати окремо.

8. Ведучи мову про принципи дизайнерської підготовки автор наводить низку принципів, із яких принцип науковості і принцип наступності є класичними. Що стосується останніх принципів, то їх виникнення і використання незрозумілі.

9. Чи є дуальна система підготовки дизайнерів класичною? Чи вона використовується лише на певних етапах дизайнерської підготовки у відповідних навчальних закладах.

10. У наукових роботах щодо порівняльної педагогіки педагогічний експеримент, як правило, не проводиться, тому незрозуміло в чому полягає суть експериментальної роботи в даній дисертації, що дослідниця планувала визначити за допомогою педагогічного експерименту.

11. Формулюючи висновки до дисертації, у перспективах подальших досліджень автор не згадує про дуальну освіту хоча цій формі дизайнерської підготовки в закладах вищої освіти Німеччини присвячена певна частина дисертації.

12. Бажано, щоб роботу прочитав кваліфікований філолог, тому що крім граматичних помилок зустрічаються стилістичні, пунктуаційні, орфографічні тощо.

Загалом дисертація відповідає чинним вимогам і може бути рекомендована до захисту.

В обговоренні результатів дисертації взяли участь:

Фрицюк В. А., доктор педагогічних наук, професор:

Аналіз дисертаційного дослідження Швець Олена Анатоліївна дозволяє стверджувати про його новизну для педагогічного загалу, оскільки в ньому вперше визначено нові функції дизайну та дизайн-освіти (культуротворча, освітня, розвивальна, діагностична, інноваційно-творча, проєктно-програмна, впроваджувальна, консолідаційна, інтеграційна) в епоху цифровізації, методологічні новації сучасного дизайну та вимоги до сучасних дизайнерів на основі аналізу прогресивних ідей німецького дизайну; з'ясовано досягнення та переваги, проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині; визначено напрями (організація випереджувального навчання, використання проблемно-орієнтованого навчання, застосування дослідницьких методів у навчанні, підсилення практичної спрямованості навчання, особистісна орієнтація навчання, організація командної роботи студентів, створення умов для неперервного навчання впродовж життя, впровадження інтерактивних методів навчання, застосування методів евристичного навчання, організація навчання для сталого розвитку) та запропоновано методику імплементації німецького досвіду дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні; розроблено критерії (художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний) та показники методологічної культури викладача дизайнерських дисциплін і методику її формування за такими напрямками: залучення викладачів дизайну до науково-дослідної діяльності, організація їхньої інноваційної педагогічної діяльності, оновлення змісту професійної підготовки дизайнерів відповідно до європейських

стандартів; доведено необхідність поєднання в професійній підготовці дизайнерів освітньої та науково-дослідної роботи викладачів і студентів за різними напрямками.

Безсумнівне практичне значення мають сформульовані в дисертації положення та висновки, що відтворюють особливості здійснення успішної дизайн-освіти в Німеччині, вони можуть бути застосовані для розбудови української системи професійної підготовки дизайнерів, що сприятиме розширенню можливостей виходу українського дизайну в європейський простір. Підготовлені автором навчально-методичні матеріали (навчально-методичний посібник «Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру», методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисциплін «Основи проектної графіки», методичні вказівки «Рисований шрифт», посібник «Німецький дизайн у персоналіях» та конспект лекцій з дисципліни «Тенденції та перспективи розвитку сучасного дизайну») можуть бути використані в інших ЗВО України, де навчаються майбутні дизайнери.

Основні положення, висновки й методичні рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані в роботі викладачів ЗВО під час розроблення науково-методичних посібників, а також у системі післядипломної підготовки, самоосвіти й самопідготовки майбутніх дизайнерів.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження Швець Олени Анатоліївни «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини» цілком відповідає чинним вимогам, що висуваються до робіт такого типу, і може бути подане до розгляду спеціалізованою вченою радою за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Каплінський В. В., доктор пед.наук, професор.

Робота цікава, і не лише спеціалісту в області дизайну. Окрім того, вона досить змістовна, багатоаспектна, широка і глибока за своїм змістом, науково грамотна, логічно і композиційно довершена.

Це, в свою чергу, повністю підтверджує тезу першого абзацу автореферату про те, що «дизайнерська діяльність є дієвим способом втручання в усі процеси, що відбуваються в різних сферах суспільного життя» і що «дизайн є чинником гармонізації відносин суспільства та особистості».

Дисертантка переконала, по-перше, в тому, чому саме Німеччина є лідером у сфері дизайну, чому європейська вища освіта в сфері мистецтва і дизайну опирається на фундаментальний досвід Німеччини. А по-друге в тому, що досвід Німеччини є корисним для розробки стратегій удосконалення дизайн-освіти України.

Не зважаючи на те, що в попередніх дослідженнях визначено організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України; запропоновано систему застосування графічних комп'ютерних програм у підготовці майбутніх фахівців з дизайну; визначено тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні, рецензована робота відзначається високим рівнем новизни. Дослідниця запропонувала цілісне і системне бачення реального стану, процесів підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських

школах Німеччини, шляхів її вдосконалення та модернізації, що, з одного боку, дозволило системно й цілісно визначити основні тенденції розвитку дизайн-освіти на сучасному етапі, а з другого, визначити шляхи входження і розбудовування української дизайн-освіти в єдину систему підготовки фахівців дизайнерського профілю з урахуванням кращих зразків зарубіжного, насамперед німецького, досвіду.

Погоджуюсь з високою оцінкою дисертації рецензентів, повністю солідарний з ними, водночас висловлю пару рекомендацій формального характеру.

1. Більш чіткого формулювання потребують суперечності, зокрема друга: між потребою наукового обґрунтування особливостей розвитку дизайну та дизайн-освіти Німеччини і недостатньою вивченістю інновацій у теорії та практиці сучасного німецького дизайну.
2. Доцільно було б у змісті автореферату окремим блоком інформації стисло і лаконічно подати узагальнений матеріал стосовно особливостей сучасної дизайн-освіти Німеччини відповідно до 3-го завдання
3. На наш погляд, варто було б у представленні напрямів імплементації німецького досвіду дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні об'єднати в один напрям використання проблемно-орієнтованого навчання та застосування методів евристичного навчання, де в певній мірі спостерігається дублювання.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження цілком відповідає чинним вимогам, що висуваються до робіт такого типу, і може бути подане до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Галузяк В. В., доктор педагогічних наук, професор:

Дослідження Олени Анатоліївни чітко структуроване, коректно сформульований науковий апарат дослідження, що заперечень не викликає. Робота складається з шести розділів, висновків до кожного з них, списку літератури, додатків.

У дисертаційному дослідженні чітко з'ясовано стан дослідження обраної проблеми, визначено особливості професійної підготовки фахівців у сфері дизайну. Представлено цікавий матеріал щодо особливостей і тенденцій розвитку сучасної дизайн-освіти в Німеччині.

Оленою Анатоліївною Швець науково обґрунтовано й розроблено комплекс навчально-методичного забезпечення. А також експериментально перевірено ефективність методики імплементації німецького досвіду в професійну підготовку українських дизайнерів. За результатами експериментально-дослідної перевірки автор з належною статистичною достовірністю підтвердила доречність запропонованих заходів.

Висновки і рекомендації, підготовлені за результатами дослідження, повністю відображені в авторефераті й опублікованих автором наукових працях.

Дотримання причинно-наслідкових зв'язків, логічність і системність викладу матеріалу, а також застосування адекватних поставленим завданням методів дослідження забезпечують науково-практичну змістовність розроблених положень, висновків та узагальнень.

Підготовлені автором навчально-методичні матеріали (навчально-методичний посібник «Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру», методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисциплін «Основи проєктної графіки», методичні вказівки «Рисований шрифт», посібник «Німецький дизайн у персоналіях» та конспект лекцій з дисципліни «Тенденції та перспективи розвитку сучасного дизайну») можуть бути використані в інших ЗВО України, де навчаються майбутні дизайнери.

Отже, дисертаційне дослідження відповідає чинним вимогам, що висуваються до робіт такого типу, і може бути подане до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Столяренко О. В., доктор педагогічних наук, професор.

Європейська вища освіта у сфері мистецтва і дизайну багато в чому має німецькі корені. У цій країні існують свої дизайнерські традиції, сформована підприємницька культура, діє система сприяння розвитку дизайну та дизайн-освіти. Сьогодні університети мистецтва і дизайну в Німеччині, як і раніше, створюють тренди, а їх випускники затребувані в усьому світі. Отож, досвід Німеччини може бути корисним для розробки стратегій реструктуризації дизайн-освіти України, яка стала на шлях європеїзації і системної трансформації.

Враховуючи сучасні тенденції оновлення змісту, форм, методів і прийомів в освіті, вимагають перегляду усталені підходи до підготовки фахівців сфери дизайну з урахуванням прогресивних досягнень зарубіжного досвіду, запозичення кращих зразків зарубіжного досвіду в практику української дизайн-освіти, зокрема професійної підготовки дизайнерів у Федеративній Республіці Німеччина.

Істотним внеском Олени Анатоліївни Швець у теорію професійної освіти є обґрунтована методика імплементації німецького досвіду дизайн-освіти у професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні. Дисертант акцентує увагу на впровадженні інтегративного підходу під час виконання студентами STEAM-проєктів за прикладом німецьких дизайнерських шкіл, на використанні німецького досвіду проєктування та дизайну інтер'єрів у змісті підготовки майбутніх українських дизайнерів, особливу увагу приділяє використанню засобів комп'ютерної графіки в навчальному дизайн-проєктуванні, презентує методи активізації творчого мислення та науково-дослідницької діяльності майбутніх дизайнерів з урахуванням німецького досвіду. Усе це разом дало позитивні результати, тобто впровадження німецького досвіду в українську дизайн-освіту сприяє підвищенню її якості.

Отже, дисертаційне дослідження відповідає чинним вимогам, що висуваються до докторських дисертацій, а тому воно може бути подане до захисту в спеціалізовану вчену раду.

Постановили: заслухавши та обговоривши дисертацію Швець Олени Анатоліївни на тему «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини», члени фахового семінару кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського **ухвалили:**

Актуальність теми дисертації зумовлена тим, що українську дизайн-освіту доцільно розбудовувати в єдиній системі підготовки фахівців дизайнерського профілю з урахуванням кращих зразків зарубіжного, насамперед німецького, досвіду. Необхідною є побудова в Україні системи дизайн-освіти, яка створить об'єктивні умови для випереджувальної підготовки дизайнерів, здатних до системних перетворювальних процесів у всіх сферах життєдіяльності на благо людини у напрямі підвищення її комфортного життя, духовного й морального вдосконалення, сталого розвитку всього суспільства.

Актуальність обраного напрямку дослідження обумовлена низкою суперечностей між:

- необхідністю врахування європейських тенденцій у визначенні шляхів удосконалення професійної підготовки дизайнерів в Україні і недостатністю знань про основні тенденції розвитку європейської дизайн-освіти, зокрема в Німеччині, як в одній із провідних країн у сфері дизайну;
- потребою наукового обґрунтування особливостей розвитку дизайну та дизайн-освіти Німеччини, спрямованого на виявлення етапів, закономірностей, нових соціальних функцій дизайну, і недостатньою вивченістю інновацій у теорії та практиці сучасного німецького дизайну;
- важливістю визначення сучасних цілей і завдань випереджувальної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині та інших країнах і недостатністю теоретичних досліджень у цьому напрямі;
- потребою запозичення кращих зразків німецького досвіду у практику української дизайн-освіти і відсутністю відповідного методичного забезпечення та його системного теоретичного обґрунтування.

Зміст і методологія підготовки майбутніх дизайнерів потребують більш глибокого дослідження з метою виявлення позитивних впливів зарубіжної, зокрема й німецької, дизайн-освіти на вітчизняну.

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами Університету та кафедри. Дисертація є складовою науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, професійної освіти і управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Теоретико-методичні засади формування загально педагогічної компетентності сучасного вчителя в контексті становлення європейського простору вищої освіти» (РК №0115U002571), «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (РК №0119U102999), а також кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Педагогічні умови проектування змісту професійно-

практичної підготовки фахівців в галузях технологій, професійної освіти та мистецтва» (РК №0121U113667).

Тема затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 16 від 22.03.2017 р.) і узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 1063 від 21.06.2017 р.).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів та вирішенні конкретного наукового завдання полягає в аналізі тенденцій розвитку європейської дизайн-освіти, розробці методики виконання студентами STEAM-проектів і розвитку їхнього дизайн-мислення, визначенні характерних особливостей дуальної дизайн-освіти Німеччини та етапів використання засобів комп'ютерної графіки в проектуванні, визначенні нових функцій дизайну та методологічних підходів до організації дизайн-освіти з використанням німецького досвіду, а також у визначенні методологічних основ наукових досліджень у сфері дизайну.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій підтверджується теоретичним обґрунтуванням базових положень і результатами апробації на численних конференціях і семінарах.

Окремі аспекти німецького досвіду були впроваджені дисертантом на практиці і перевірені на ефективність методами математичної статистики.

4. Наукова новизна основних результатів дослідження полягають у тому, що:

вперше

- визначено нові функції дизайну та дизайн-освіти (культуротворча, освітня, розвивальна, діагностична, інноваційно-творча, проектно-програмна, впроваджувальна, консолідаційна, інтеграційна) в епоху цифровізації, методологічні новації сучасного дизайну та вимоги до сучасних дизайнерів на основі аналізу прогресивних ідей німецького дизайну;

- з'ясовано досягнення та переваги, проблеми та недоліки сучасної професійної підготовки дизайнерів у Німеччині;

- визначено напрями (організація випереджувального навчання, використання проблемно-орієнтованого навчання, застосування дослідницьких методів у навчанні, підсилення практичної спрямованості навчання, особистісна орієнтація навчання, організація командної роботи студентів, створення умов для неперервного навчання впродовж життя, впровадження інтерактивних методів навчання, застосування методів евристичного навчання, організація навчання для сталого розвитку) та запропоновано методику імплементації німецького досвіду дизайн-освіти в професійну підготовку майбутніх дизайнерів в Україні;

- розроблено критерії (художньо-творчий, інноваційно-педагогічний, науково-методологічний, акмеологічний, оцінювально-рефлексивний) та показники методологічної культури викладача дизайнерських дисциплін і методику її формування за такими напрямами: залучення викладачів дизайну до

науково-дослідної діяльності, організація їхньої інноваційної педагогічної діяльності, оновлення змісту професійної підготовки дизайнерів відповідно до європейських стандартів;

- доведено необхідність поєднання в професійній підготовці дизайнерів освітньої та науково-дослідної роботи викладачів і студентів за такими напрямками: гносеологія дизайну – вивчення дизайнерських способів пізнання; праксеологія дизайну – вивчення практик і процесів проєктування; феноменологія дизайну – вивчення форми та конфігурації артефактів;

уточнено особливості дуальної, додаткової, неперервної та дистанційної дизайн-освіти в Німеччині; методологію дизайнерської діяльності в парадигмі сталого розвитку та принципи сучасної дизайн-освіти (науковості, систематичності, наступності, інтелектуалізації, індивідуалізації, колективної міждисциплінарної творчості, розвитку творчої індивідуальності, експериментального пропедевтичного формотворення, прикладної та промислової спрямованості, формування екологічного мислення, наставництва, інноваційності у методах викладання та оцінювання результатів навчання, академічної свободи); методику використання STEM–, STEAM– і STREAM–технологій як нових форм інтеграції знань в дизайн-освіті;

подальшого розвитку дістали: практика модернізації системи дизайн-освіти в контексті формування дизайн-мислення; технології дистанційного навчання дизайну та використання засобів ІКТ у дизайн-проєктуванні; методи розвитку творчого мислення фахівців з дизайну; методологія наукових досліджень за такими трьома напрямками: соціально-культурологічним (нова філософія та соціальні функції дизайну, світові тенденції дизайну, національні особливості дизайну), техніко-технологічним (науково-технічні інновації виробництва, технології організації дизайнерської діяльності, використання новітніх засобів ІКТ в проєктуванні) та психолого-педагогічним (нова психологія та педагогіка дизайну, методологія організації дизайнерської діяльності, інноваційні освітні технології підготовки дизайнерів).

6. Практична цінність результатів дослідження та їх впровадження.

Сформульовані в дисертації положення та висновки, що відтворюють особливості здійснення успішної дизайн-освіти в Німеччині, можуть бути застосовані для розбудови української системи професійної підготовки дизайнерів, що сприятиме розширенню можливостей виходу українського дизайну в європейський простір.

Підготовлені автором навчально-методичні матеріали (навчально-методичний посібник «Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру», методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисциплін «Основи проєктної графіки», методичні вказівки «Рисований шрифт», посібник «Німецький дизайн у персоналіях» та конспект лекцій з дисципліни «Тendenції та перспективи розвитку сучасного дизайну») можуть бути використані в інших ЗВО України, де навчаються майбутні дизайнери.

Практичні рекомендації щодо дотримання європейських стандартів у дизайні середовища були успішно апробовані у роботі фірми «Інтердім», Клубу архітекторів і дизайнерів фірми «Агромат» (КАДА) і можуть бути корисними для інших дизайнерських фірм.

7. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації, до яких зараховуються:

*Наукові публікації, які відображають основні результати дисертації
Монографії та посібник*

1. Швець О. А. Німецька дизайн-освіта: методологія, теорія, практика. Монографія. ВДПУ. 2022. 440 с.
2. Швець О. А. Німецький дизайн у персоналіях. Навчальний посібник. Львів: ФОП Шутяк Т.В. 2022. 268 с.
3. Shvets O., Zuziak T. Modernizing Design Education in Accordance with the Current European Tendencies. *Higher education in the 21st century in the context of economic globalization: modernization strategies*. Collective monograph. 2021. С.162-174. ISBN: 978-954-635-033-6 (Bulgaria).

Статті у фахових виданнях України

4. Швець О. А. Основні функції підвищення кваліфікації дизайнерів в контексті творчого розвитку фахівця. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2012. №38. С. 287-290.
5. Швець О. А. Особливості творчого розвитку дизайнера на початковому етапі професійної діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 23(18). С. 408-412.
6. Швець О. А. Аспекти викладання комп'ютерної графіки в навчальному процесі для майбутніх фахівців з дизайну. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. № 25(6). С. 364-370.
7. Швець О. А. Методи ознайомлення майбутніх дизайнерів із сучасними тенденціями в дизайні інтер'єру. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. №44. С.222-226.
8. Швець О. А. Навчання майбутніх дизайнерів використанню українських символів в оформленні інтер'єру. *Науковий вісник ПНПУ ім. К.Д. Ушинського*. Одеса, 2015. № 4. С. 213-217.
9. Швець О. А. Безперервна освіта в Німеччині. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2017. №50. С.122-126.
10. Бабчук Ю. М., Коломієць Д. І., Швець О. А. STEAM–освіта в підготовці до дизайнерської діяльності. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2017. № 49. С. 64-67.
11. Швець О. А., Козак Т. С. Дизайн мислення як інтерактивний метод розкриття творчих здібностей у професійній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. № 52. С. 315-319.
12. Швець О. А., Коломієць Д. І. Характерні особливості дуальної дизайн-освіти в Німеччині. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2019. №59. С. 140-145.

13. Швець О. А., Козак Т. С., Коломієць Д. І. Модернізація системи дизайн-освіти в контексті формування дизайн-мислення. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2020. № 58. С. 99-108.
14. Швець О. А., Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Етапи використання засобів комп'ютерної графіки в навчальному дизайн-проектуванні. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. № 66. С.24-34.
15. Швець О. А., Громов Є. В., Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Нові функції дизайну в епоху цифровізації та перспективи розвитку дизайн-освіти: аналіз світового досвіду. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. № 67. С.106-111.
16. Коломієць А. М., Швець О. А., Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М. Методологічні підходи до організації дизайн-освіти (аналіз і використання німецького досвіду). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. № 62. С. 265-274.
17. Швець О. А. Використання німецького досвіду проектування меблів у підготовці майбутніх дизайнерів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 4. С.55-63.
18. Коломієць Д. І., Швець О. А., Марущак О. В., Козак Т. С. Методологічні основи наукових досліджень у сфері дизайну: аналіз європейського досвіду. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. № 69. С. 100-106.

*Статті у виданнях, що індексуються в міжнародних базах даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus*

19. Kolomiets D., Brovchak L., Shvets O., Babchuk Y. Steam-projects in the design projects in the Design Activities of Pupils and Students. *Society. Integration. Education (SIE-2018)*. 2018. № 1. P. 248-258. **(Web of Science)**
<http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/3076>
20. Malytska O., Patron I., Chabanenko N., Shvets O., Polishchuk A., Martyniv L. Development of Art Education as a Basis for Sustainable Development of Society. *Postmodern Openings*, 2022. № 13(1). P. 247-265.
<https://doi.org/10.18662/po/13.1Sup1/425>. **(Web of Science)**
21. Kolomiets A. M., Shvets O. A., Gromov I. V., Kolomiets D. I., Kozak T. S. Methods of Forming the Future Designers' Readiness for Professional and Scientific Research Activities. *The New Educational Review*. 2022. Vol. 68. №2. P. 48-60. DOI: 10.15804/tner.22.68.2.03 **(Scopus)**

Статті у міжнародних наукових періодичних виданнях

22. Shvets O. Bachelor's program in «integrated design» and its implementation in international design school at Cologne University of applied sciences. *Comparative Professional Pedagogy*. 2021. № 11(1). P.80-89. DOI: 10.3189/2308-4081/2021-11(1)-11. <https://www.khnu.km.ua/root/files/02/20211/13.pdf>

23. Shvets O. A. Peculiarities of «integrated design» Master's degree program at Cologne University of applied sciences. *Comparative Professional Pedagogy*. 2021. № 11(2). P. 55-65. DOI: 10.3189/2308-4081/2021-11(2)-6 <https://www.khnu.km.ua/root/files/02/20220/8.pdf>
24. Shvets O. A. Aspects of an environment designer creative development at the beginning of professional activity. *European Journal of Scientific Research*. 2015. № 1(11) Vol. III. P. 509-515. <https://eujournal.org/index.php/esj/issue/view/166>
25. Shvets O. A. Influence of new species and design functions on the methodology of design education organization. *SWorldJournal*. 2021. Issue 10. P.105-114. <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj10-02-036>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

26. Швець О. А. Особливості викладання комп'ютерної графіки у вітчизняній і зарубіжній дизайн-освіті. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2015. С. 185-188.
27. Швець О. А., Баран С. І. Співпраця Кельнської школи дизайну з промисловими компаніями та спільними установами як необхідна умова розвитку дизайн-освіти. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Вінниця, 2016. С.31-34.
28. Швець О. А., Івасечко В. В. Екологічне спрямування фінської школи дизайну на прикладі аналізу виставок 2014-2016 років. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2016. С.35-39.
29. Швець О. А. Екологічний напрям як основний вектор розвитку дизайн-освіти Фінляндії. *Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine* : proceedings of the International scientific and practical conference. Sandomierz, 2017. P. 146-149.
30. Швець О. А. Забезпечення індивідуальної мобільності майбутніх дизайнерів у зарубіжних ВНЗ. *Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаси, 2017. С.56-61.
31. Швець О. А. Актуальні питання дистанційного навчання майбутніх дизайнерів. *Education in the field of pedagogy and psychology : prospective and priority directions of scientific research* : proceedings of the Scientific pedagogical internship. Lublin, 2017. P. 234-236.
32. Швець О. А. Особливості викладання пропедевтичних дисциплін в німецьких школах дизайну. *Шімон Холлоші – яскравий представник Нодьбанської школи живопису, педагог та художник* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Ужгород, 2017. С.23-28.
33. Швець О. А. Особливості графічного дизайну в Німеччині. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Вінниця, 2018. С. 8-13.

34. Коломієць А. М., Коломієць Д. І., Швець О. А. Інтеграція мистецьких і природничо-математичних дисциплін у контексті світових освітніх реформ. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*. Вінниця, 2018. С.43-49.
35. Швець О. А. Психолого-педагогічні проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технології у закладах вищої освіти. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технології: теорія досвід, проблеми: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Вінниця, 2019. С. 15-25.
36. Олійник Р., Швець О. Новітні матеріали для виготовлення робочих поверхонь стільниць та застосування їх у громадських та житлових інтер'єрах. *Матеріали 71-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2019. С. 213-214.
37. Мокрій С.-А. І., Швець О. А. Вплив концепції сталого розвитку на формування дизайну предметно-просторового середовища. *Матеріали 72-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2020. С. 273-274.
38. Костюк М. В., Швець О. А. Екологічний контекст в дизайні середовища напряму мінімалізм на прикладі офісу фірми «Столярна майстерня ясен». *Матеріали 72-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2020. С. 275-276.
39. Швець О. А. Особливості дизайн-освіти в Німеччині. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Вінниця, 2020 р. С. 223-226.
40. Shwets O. A. Problems of the modern designers professional training: German scholars' standpoint. *Scientific Collection «InterConf», (72): with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Community: Interdisciplinary Research»*. Hamburg, 2021. 479 p.
41. Shvets O., Steblivska N. The role of prognostication in design. *AL-FARABI: proceedings of the 10-th International Conference on Social Sciences*. Araogir-Malatya, Turkey, 2021. P. 278-281.
42. Shvets O., Fyliak M.-K. Development of kinetic art in the territory of Germany. *AL-FARABI: proceedings of the 10-th International Conference on Social Sciences*. Araogir-Malatya, Turkey, 2021. P.298-302.
43. Швець О. А. Німецький промисловий дизайн в контексті сучасної дизайн-освіти в Україні. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції*. Хмельницький, 2021. С. 242-243.
44. Швець О. А. Дзеркала у дизайні сучасних інтер'єрів. *Функції дизайну в сучасному світі: виміри: матеріали 4-тої Міжнародної науково-практичної конференції*. Суми-Харків, 2021. С. 12-18.
45. Коломієць Д. І., Швець О.А., Бабчук Ю. М., Чадюк Г. Ф. Методи формування творчого мислення в майбутніх учителів мистецьких дисциплін і технологій. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та*

технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет-конф.. Вінниця, 2021. С. 21-24.

46. Швець О., Стеблівська Н. Тенденції розвитку сучасного промислового дизайну в Німеччині. *Матеріали 73-ої науково-практичної конференції студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2021. С.34-38.
47. Швець О., Філяк К. Кінетичний дизайн: історія виникнення та розвиток у 21 столітті. *Матеріали 73-ої наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та слухачів Малої лісової академії НЛТУ України*. Львів, 2021. С. 23-26.
48. Швець О. А. Вивчення німецького дизайну в персоналіях у підготовці майбутніх дизайнерів України. *Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration: proceedings of the International Conference*. Leipzig, 2021. P. 19-22.
49. Швець О. А., Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М. Нова філософія сучасного дизайну та методологія організації дизайн-освіти. *Філософія культурно-мистецької освіти: мат.-ли Всеукр. наук. конф. Київ. КНУКІМ. 2022. С.214-218.*

Праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

50. Швець О. А. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни «Основи проектної графіки» для студентів спеціальності «Дизайн» денної форми навчання. Львів: НЛТУ, 2012. 14 с.
51. Швець О. А., Кравець М. З. Дослідження актуальності використання ручної графіки та комп'ютерних програм у діяльності дизайнера. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість*. 2013. № 39(1). С. 175-178.
52. Швець О. А. Рисований шрифт. Методичні вказівки. Львів: НЛТУ, 2018. 17 с.
53. Швець О. А., Макар З. Ю. Забезпечення мотивації до творчого саморозвитку завдяки участі в конкурсах і виставках. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції*. 2019. № 1. С. 49-53.
54. Коломієць Д. І., Бабчук Ю. М., Швець О. А. Розвиток здібностей до творчості за допомогою дизайнерської діяльності. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*. 2019. № 2. С. 3-6.
55. Швець О. А., Коломієць Д. І., Коломієць Т. Д. STEM–, STEAM– і STREAM– освіта як нова форма та найвищий рівень інтеграції знань. *Актуальні проблеми математики, фізики і технологій*. 2020. № 17. С.46-51.
56. Козак Т. С., Коломієць Д. І., Швець О. А. Застосування методу дизайн-мислення у професійній підготовці вчителів трудового навчання і технологій. *Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*. 2020. № 2. С. 34-38.
57. Швець О. А. Особливості проблематики отримання навичок командної роботи в сучасній дизайн-освіті. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки: проблеми та перспективи*. 2021. № 9(1). С. 49-55.

58. Швець О. А., Коломієць Д. І. Колір у просторово-глибинній композиції інтер'єру: навчально-методичний посібник. Вінниця : ВДПУ, 2021. 54 с.
59. Швець О. А. Конспект лекцій з дисципліни «Тенденції та перспективи розвитку сучасного дизайну». Львів: ЛНТУ, 2021. 126 с.

8. Апробація основних результатів дослідження.

Основні результати дослідження оприлюднено автором на науково-практичних конференціях різних рівнів, зокрема: *міжнародних*: «Проблеми дизайну та дизайн-освіти у світовому соціопросторі» (Львів, 2013), «Концепція сучасної мистецько-дизайнерської освіти України в умовах євроінтеграції» (Львів, 2015), «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи» (Львів, 2015), VIII International Forum «Design Education 2015» (Харків, 2015), «Деревооброблювальні технології та системотехніка лісового комплексу» (Харків, 2016), «Львівська національна академія мистецтв та етапи формування професійної мистецької освіти в Україні» (Львів, 2016), «Шімон Холлоші – яскравий представник Нодьбанської школи живопису, педагог та художник» (Ужгород, 2017), „Гаврило Глюк і Закарпатська школа живопису ХХ ст.: унікальність, мистецьке та духовне сприйняття на фоні епохи” (Ужгород, 2017), „Мистецький простір України. Історія та виклики сучасності” (Рівне, 2017), «Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine» (Sandomierz, Poland, 2017), „Культурні домінанти в реаліях ХХІ століття” (Рівне, 2018), „Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” (Київ-Вінниця, 2018, 2021), «AL-FARABI» (Arapgir-Malatya, Turkey, 2021), «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2021), «Функції дизайну в сучасному світі: виміри (Суми-Харків, 2021), «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи» (Хмельницький, 2021), «Scientific Community: Interdisciplinary Research» (Hamburg, Germany, 2021), «Modern educational space: the transformation of national models in terms of integration» (Leipzig, Germany, 2021);

всеукраїнських: «Деревообробка: технології, дизайн, екологічні проблеми» (Львів, 2013), «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (Вінниця, 2016, 2018, 2020), «Регіональний дизайн і освіта: потенціал сучасності» (Черкаси, 2017), „Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій” (Вінниця, 2018), «Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2019), «Scientific community: interdisciplinary research» (Гамбург, Німеччина, 2021); «Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2021); «Філософія культурно-мистецької освіти» (Київ, 2022), а також на всеукраїнському вебінарі «Розвиток творчого потенціалу особистості в мистецькій освіті» (Вінниця, 2021);

університетських: конференції професорсько-викладацького складу, докторантів та аспірантів НЛТУ України (Львів, 2013 – 2021), «Теоретичні та

прикладні аспекти створення енергоощадних і екологобезпечних технологій деревообробки» (Львів, 2015); науково-методичних семінарах для викладачів і студентів кафедри дизайну на тему „Просторово-глибинна композиція в інтер'єрі” (Львів, 2018).

Ухвалили:

Дисертація *Швець Олени Анатоліївни* на тему: «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти є самостійною та завершеною науковою працею, у якій виконано конкретне наукове завдання (визначення та аналіз теоретичних і методичних засад успішної підготовки фахівців у дизайнерських школах Німеччини та можливостей їх імплементації в теорію та практику української дизайн-освіти), що має важливе значення для підвищення якості професійної освіти майбутніх дизайнерів в Україні.

Дисертація відповідає вимогам, передбаченим пунктами 7 та 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197) та вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

З урахуванням наукової новизни, теоретичного й практичного значення дисертації *Швець Олени Анатоліївни* на тему: «Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців у дизайнерських школах Німеччини» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти її можна рекомендувати до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Рішення прийнято одногосно.

Головуючий на засіданні

фахового семінару

доктор пед.наук., проф.

Алексей

Ольга АКИМОВА

Рецензенти:

доктор пед.наук., проф.

Алексей

Ольга АКИМОВА

доктор пед.наук., проф.

Бойчук

Віталій Бойчук

доктор пед.наук., проф.

Гуревич

Роман Гуревич

Секретар фахового семінару

Згідно з рішенням
Головуючого
Засідання
Начальник відділу навчання
12.04.2024

Алексей
Трайчук
Онушко
Алексей

Надія Онушко